VEŘEJNÉ PŘEDNÁŠKY

I

Byl jsem opětně vyzván, abych pronesl náhledy své o volných přednáškách veřejných, — jinými slovy: abych učinil reklamu pro ty přednášky, které se u nás již zařizují a odbývají. Lechtivá věc! „Vůbec" lze o nich mluvit jen s přízní rozhodnou, „specielně" třeba ale u nás až přespříliš vážit slov, aby se nezdálo výtkou, co má být pokynem. Avšak nechť! Snad je na prahu masopustu i nevčasno mluvit o předmětu tom, promluvím o něm tedy ale krátce přec!

Veřejné volné přednášky, od kohokoliv a pro kohokoliv, platí také za jakýs výkvět inteligence nejnovější. Věk náš, který uvádí v pohyblivější život a systém, co třeba zde bylo už před tisíciletími, ale bez systému, který zkrátka bere jen květinu z lučiny, aby ji zasadil do vyměřeného záhonu, ihned bere celou věc za *vynález svůj*. Co už bylo za dob bronzových, platí za zcela naše, náhled, který měli na příklad už bramínové indičtí o záhubnosti a nesmyslu válek, platí za vynález pana abbé de Saint Pierre! Pud dověděti se něčeho zvláštnějšího a vznešenějšího byl také odjakživa v „mase lidu", přec naň hledíme co na ovoce vzdělanosti novověké. Vypravovatel před stanem beduínovým, v kavárně arabské, na molu neapolském měl vždy právě tak dychtivé obecenstvo jako guslar bosenský vypravující děje hajducké a hrdinství otců nebo Bogumil Goltz, když přednášel o Egyptě. Jenže arabský vypravovatel ještě líp vypravuje než kterýkoliv předčitatel Shakespeara a guslar nepoměrně účinněji působí než kterýkoliv z našich „profesorů historie"!

Jedno je jisto, že pud po vzdělání se nabývá zase vždy širších rozměrů, také ale určitějšího směru a tvaru. Nejsme sice tak daleko jako v starém Řecku, kde

„filosofem stal se na procházce,
věhlasným pak z pouhého vzduchu již“,

ale aspoň popudu bývá již zde onde dost. Také u nás stává se již módou „míti veřejné přednášky“ a povinností „slyšeti je“. Ale jako by se ještě nebyli našli zcela ti praví a neuhodili zcela do pravého! Do pravého se zde ale uhodit musí, neboť je obecenstvo zároveň choulostivé: každý je pro sebe příliš rád platnou individualitou, zralou a snažící se sám *vysloviti se*, než aby se snížil na pouhého posluchače, když to za to nestojí. Tolik je jisto, že od doby Springerových přednášek, do nichž se roku 1848 pro přeplněnost místnosti i žebříkem a oknem lezlo, neměli jsme v Praze vlastně přednášek význačnějších. To není snad jen vinou přednašečů, nýbrž v přední řadě vinou *systému*. Stát se posud o něj nestaral, iniciativa soukromníků byla posud také velmi slaba, místo systému máme *nesystematičnost*. A s tou se za naší doby nedojde k praničemu!

Volné veřejné přednášky jsou učebním prostředkem, který sahá tam, kam všechny ostatní prostředky nedosáhnou. Mohou se dotknout matérie kterékoliv, o níž se takto nepojednává na učelišti žádném. Může je slyšet kdokoli, kdo má jen bystrý rozum nebo živý cit, třeba by měl školských příprav pramálo. A může je mít i ten, kdo nemá žádných státních zkoušek na profesuru a žádných rigoros na doktorát, jen když je předmětu svého úplně mocen, zároveň proň nadšen a dobrým řečníkem.

V celém světě je týž náhled, že všechny posavadní obecní a státní školy, i university v to počítaje, nevyhovují potřebě. O lid ten počtu obrovského, který buď již opustil škol, buď jich za mládí řádně využitkovati nemohl, není ve vzdělavatelském směru dále praničím postaráno. A přec dozrávají vědy nové a boří se celé vědecké světy staré, a kdo je dnes učencem, může být za dvacet let trubcem, nepokračuje-li. Volné veřejné přednášky v ohledu tom odpomáhají. Zvláště v Německu rozvily se již na pyšný květ. Nemají tam sice ještě praktické té soustavy, jakou jim

známý Karel Vogt kdys ve fejetonu Kölnische Zeitungu vykázal, avšak jich počet jde ročně do set a působí. Do Německa přišly z Ameriky, pak ze Švýcar (Ženevy), kdež všude jsou velkým již faktorem, avšak nyní již jsou veřejné přednášky na příklad v Berlíně za zimní doby zrovna tím, čím plesy, koncerty, divadla, totiž středištěm vzdělané neb vzdělávat se hledící společnosti. Každé demonstrativní či dobročinné příležitosti již se k nim užije, přednáší se „ve prospěch" zahrad dětských, germánského musea, pomníků goethe-schillerovských, spolek Gustava Adolfa, spolek „vnitřní misie", spolek lassalovců, ba skoro všechny spolky mají je na svém programu, ano vydávají je i tiskem, zlepšené, zkorigované, a jistá „bibliotéka přednášek" vyšla již ve více než přes stu sešitů, laciných a umožňujících vzdělati se i vzdáleným!

Platí-li Němcům, kteří mají tolik škol a tolik universit, veřejné přednášky již tak mnoho, čím mohou a *musí* být nám, kteří nemáme university ani jediné vzdor logice, rozumu, svatému právu, inteligenci, milionům a milionům daní atd.! Arci i vedle ní museli bychom se starat o přednášky veřejné sami zas. Universitní profesor v těch hodinách, které jsou většině obecenstva nasnadě, „nečte", také by ale, zvyklý na „diktando heftů", průměrně v takových přednáškách mluvit ani nedovedl. A mimo to, že by se snad nějaká místnost propůjčila nebo nekladlo překážek c. kr. profesoru, který by přednášeti chtěl, chraň nás pánbůh, aby se chtěl náš stát těch veřejných přednášek nějak „ujmout"! Musí-li být všude nějaký policejní dohled, nuže ať si sedí komisař spánembohem někde v učebním tom sále a dává pozor, nespáchá-li kyslík nebo vodík při experimentech nějakou velezrádu! Ale dohled nesmí být preventivní, zpředu již přikrojující, malicherně úzkostlivý; myslím si jej jako rozumný dohled na divadlo (nynější náš je ovšem pořád nerozumný) a jako vůbec trest teprv — po činu! Ve veřejné přednášce musí kvést *slovo volné;* kde ale úřadní dohled, zmrzá volné slovo jako květ pod jíním! Zmrzli bychom s sebou.

II

Volné veřejné přednášky měli jsme u nás posud jen v Umělecké besedě a ve spolku Osvěta. Pardon! Stávám se vlastním svým náhledům nevěren, uvádím Uměleckou besedu, a k přednáškám jejím mají přístup jen „členové a jich dámy" — první chyba, a neplatí se vstupné — druhá chyba! — Věčná škoda těch estetických *cyklů* Ambrožových, Durdíkových, Sabinových, Tyršových, i těch cestopisných Sládkových, že nebyly přístupny obecenstvu širšímu!

Jediným tedy spolkem, který pořádá skutečné *veřejné* přednášky, ano který je má výhradně za účel a prapor svůj, je Osvěta. A jak pracuje Osvěta k cíli tomu? *Bez programu,* tedy skoro nijak! Neračte se horšit!

Posavadní přednášky byly posud všechny přednáškami en miniature. Všechny měly předmět svůj vyčerpat na jeden řez, tak za půl druhé hodiny. Prosím — račte mně přec ty předměty vypočítat, kterým *nyní* stačí jedna přednáška! Co může říct Sabina za půl druhé hodiny o selských revolucích v Čechách, co Sládek o Severní Americe? Když Dumas starší — dej tomu výdělkáři pánbůh nebe! — cestoval a přednášel jen své „causeries" po evropských městech, potřeboval v každém alespoň dvě tři přednášky, aby nedokázal víc, než že nechce vlastně *nic,* — mnoho-li jich vlastně potřebuje ten, kdo chce dokázat alespoň něco? A o čem se posud přednášelo? Umřel Purkyně a přednášel se jeho životopis, umřel Erben, stalo se zase tak. Přednášeči byli oblíbenými osobnostmi, potlesk je uvítal, když vystupovali na katédru, mluvili duchaplně, tendenčně, obeznale — jakž jinak také bude mluvit Edvard Grégr nebo Ferdinand Schulz! — zasloužili potlesk druhý, když zase sestupovali, — ale celá přednáška patřila v druh přednášek časových, demonstrativních, a ten druh má ovšem velmi platné místo v řadě veřejných přednášek, ale musí být jen druhem *vedlejším,* již proto, že Osvěta ve svých stanovách nemá jen osvětu politickou, časovou.

Upřímně vysloveno, vše posavadní podobalo se mně spíš „klepání na bubínek", jak Komenský píše, — „Ohrkitzeleien" tomu říká Němec. Ruku na srdce! Byly ty ostatní přednášky všechny dobře připraveny? Nebyla mnohá jen proto, aby „zas jedna byla"? Měl přednášeč vždy předmět svůj *úplně* připravený a propracovaný, jak toho pro veřejnou přednášku a smíšené posluchačstvo třeba? Mohl dovést s hlavami poslouchajících tak hospodařit jak dobrý hospodář se svým polem? Měl pro svůj předmět ono „stálé sluneční teplo", jakéhož Hippel každému profesoru přeje, nebo spíš jen prskající oheň diletantismu? Je-li diletantismus vůbec pouhou hračkou, je ve vědeckém ohledu záhubou, u nás ale dvojnásobnou záhubou v ohledu *každém!* Každá věc na světě stojí práci, má-li za něco stát, tím spíše věc s účelem vědeckým. Nemůže být omluvou, že posavadní, nedělní přednášky byly hlavně pro dělníky. Kdyby tomu bylo tak, příprava by nebyla o pranic lehčí, snad naopak. Ale účelem Osvěty musí přec být, aby působila na obecenstvo smíšené, jaké je na příklad ve městech amerických, kde sedí paní a děvečka, bankéř a nosič, žurnalista a voják při přednáškách vedle sebe. Bostonská služka vyminuje sobě pro zimní přednášky jednou za týden večerní hodiny právě tak jak pařížská služka tolik a tolik vína na měsíc. Pravíte, že naše společenské poměry nepřejí takovému „vedle sebe"? Nuže, odstupňujte vstupné a vyhověli jste i naší evropské hlouposti!

Vstupné musí být! Ne příliš velké, ne příliš malé, zkrátka, aby stačilo, neboť předně: *peníze musí být!* A nestačí-li vstupné, vypište akcie, rádi vám upíšem každý z nás, ano upíše snad i mnohý škudlil, za prvé kvůli účelu, za druhé, že by se mohlo na ně splácet teprve, kdyby se objevil deficit. Peníze musí být, neboť přednášečům se musí platit: gáže, honorár nebo jen „náhrada", jak to nazývá obec ženevská, která obyvatelstvu města sama pořádá přednášky veřejné. Ochota je pěkná věc, ale — —!

Výbor musí pro celou (zimní) sezónu ustanovit určitý program, dle potřeby obecenstva, dle žádoucí změny, dle

sil učebních a řečnických. Jeden cyklus nechť pojednává vědy přírodní, druhý nechť šíří vědomosti a vědomí historické, třetí nechť tříbí vkus i náhledy estetické, čtvrtý nechť seznamuje živým, bezprostředním způsobem s výtečnými našimi děly básnickými nebo i hudebními. Rozhlídněte se po silách a smluvte se s přednášeči, kteréže by partie svého oboru chtěli probrat v cyklu přednášek 10—12 nebo méně. Nebude hanbou ni pro skutečně slavného učence, sdílí-li se v přednáškách, když slavný Dickens na příklad za účelem takovým cestoval z Anglie do Ameriky a zde od města k městu! Nebude se štítit profesor, zvyklý síním universitním, přednášet třeba v sále tanečním, když slavný Agassiz přednášel v divadle, katédru na jevišti, místo kulis obrovská vyobrazení zvířat, o nichž mluvil!

Po prvním pokusu uvidíte, kdo se vám hodí pro budoucnost. Snadže budou veřejné přednášky i podporou některému mladému učenci, který se oddává studiu soukromému. Bude-li vědít, že se mu zaplatí přípravy, lučební a fysikální experimenty atd., bude také věnovat přípravám čas. „Lehko popsat fatamorgánu v Sahaře, ale těžko ji vysvětlit!" Dejte přednášeči percenta z hrubého výnosu, část ta se vyplatí předobře. Pak může přednášeč mít výklad svůj i jinde než v spolku ústředním, může přednášku svou opakovat (jakž chvalně již učinil Barák se svými přednáškami „o Žižkovi", „o české literatuře" atd.) po spolcích, po městech, a získá na penězích i na formě. Pak budete moci přednášky i otiskovat a získáme lacinou, přitom výbornou literaturu pro lid!

Salvavi animam!

NÁRODNÍ LISTY 4. a 5. ledna 1871

PĚTADVACÍTILETÁ BESEDA — ŘEČNÍCI VĚTŠÍ A MENŠÍ — PŘI ZMRZLINĚ ZA CÍSAŘE A KRÁLE — UŽ HO MÁME ZAS!

△ *V Praze 4. února*

Byl jsem mezi těmi, kteří jedli pětadvacítileté trvání Měšťanské besedy pražské. A musím co pravdomluvný člověk samu sobě dosvědčit, že jsem se choval velmi slušně, — nesáhal jsem svému sousedu do talíře, nekopal jsem „svého protějšího“ a nehuboval jsem také, že nedostáváme ničeho národního, na příklad škubánky, nýbrž byl jsem už s tím spokojen, že dr. Brauner řeční. „Toasty jsou ustanoveny“ stálo na jídelním lístku, a proto jsem mlčel a čekal, až přijde řečník, který má pronést přípitek na mne. Nepřišel!

Proto také se mně nelíbila ani jediná řeč, vzdor tomu, že skoro každý řečník s vybranou skromností mluvil variace na vlastní „své heslo“, že s uznáníhodnou laskavostí sdělil nám kus svého životopisu, před duševním zrakem naším rozvinul cykloráma svých zásluh, smělými konturami naznačil svou velikost a vedle toho se i o českém národu zmínil. Bože, co máme my velkých lidí! Jak vybraně malincí jsme my ostatní, když jsou ti ostatní tak vybraně velicí! Kdyby nás nesílilo vědomí, že to konečně přec jen tatáž síla, která mizernou lampou osvěcuje komůrku a pyšným sluncem celou planetní soustavu, musili bychom sobě zrovna zoufat. Jen Huleš, Rieger a Sladkovský nemluvili o sobě, nejspíš proto, že ani nejsou velcí. „Ve víře ve vlastní velikost spočívá velikost velkých lidí, malí lidé chtějí, aby v ně věřili jiní lidé,“ praví někdo. Někdo jiný ale praví: „Ničeho se člověk tak snadno nedomyslí, jako že je velkým“ — nu tedy, vy tři skromní!

Byl jsem právě mezi 25tiletým bažantem a svou nadějí na trochu mladší kávu, aspoň z loňského „logru“, když mluvil Rieger. Zpočátku jsem nedával dobře pozor. Díval

jsem se na zátku své vinní lahve, na níž se skvěla pěkná Žižkova hlava, a prorokoval jsem v myšlénkách: Uslyší-li o těchto zátkách štöpslík „Tagesbote“, bude mít vztek. Ale opět mne Rieger rozehřál, už nevím po kolikáté v životě. Poukazoval, že národ náš především spolehati se musí sama na sebe, že není naděje mimo v sílu vlastní — „zlaté slovo, Maxe!“ Mluvil o tom, čeho jsme silou tou již dokázali, i o tom, v čem jí ještě zkusit máme. A když s jiskrným okem mluvil o bojích tuhých, snad krvavých, snad zítra nás již očekávajících, jedli všichni kolem zmrzlinu a cvakali lžičkami tak rozhodně, že jsem mněl již slyšet řinkot chrabrých mečů, a Brauner sňal s cukrového českého lva korunu a položil si ji na svůj talíř tak velezrádně, jako by chtěl založit vlastní svou dynastii nebo aspoň předejít korunovaci „bez řádných výminek“.

Bylo po rozmaru. — Osud Francie, činící z každého nás po několik už měsíců bručícího medvěda, zasedl si zrovna před mé oči. — Druhý akt tam tedy dohrán. Děla prozatím tam oněměla, zavřela ústa svá dalekostřelná, z nichž jsme vážili jedinou útěchu tu: že je toho velmi mnoho ještě po světě k rozstřílení, že tedy i dobře mít tak dobrou zbraň. Druhý obrovský hřbitov naplněn, kam se obrátí hrobníci nyní, učiní lidstvo jako pražská obec na Volšanech, přikupujíc pole třetí a čtvrté?

Aby události loňské a letošní byly bývaly pouhým snem! Aby byl císaře a krále Viléma „lebensmaß“ býval naplněn již před válkou, žíznivá smrt aby byla ten „máz“ vypila, se jím najisto opila, usnula, snila — a teď by vstávali všichni němečtí a francouzští mrtví a měli radost, že to pouhý sen! Bylo by málo platno, lid nedozrál! Místo zlata a stříbra kradou ve Würzburku — kosti svatého Aquilina a místo za svobodu bojují za německé císařství! Historie nevšímá si „mezitímních“ lidí, všímá si jen celých veselých či tragických aktů, „Richardů“ a „Neronů“. Císař a král Vilém má „nehynoucí slávu“, ostatní mají smrt, mrzáctví, sirobu, bídu, palný žal a trpké slzy. Císař a král Vilém má slávu,

neboť dějiny nejsou jako malíř ten, který při jednookém králi maloval jen profil se zdravým okem, — historie maluje ty slepé profily. Barvy arci vybledají, nic netrvá věčně. V Římě stojí „pruský dům" zrovna na Tarpejské skále, s níž se za doby římské ctnosti letělo nesmírně snadně dolů.

Snad nám nastane dosti brzy boj s Německem zevnějším, s vnitřním prý je zrovna již přede dveřmi. Ministry budou zas žvavý Plener, bývalý demokrat Jiskra, cukrový Herbst! Herbst bude mít zase „spravedlnost", z čehož následuje, že jí nebudem mít my. Nastane zas doba, kdy Schütz pošle Winternitze k ministrovi spravedlnosti, kdykoli se mu zlíbí, aby bohyně ta dostala jinou zas pásku na oči. Vážek bohyně více nepotřebuje, jen instrukce, a hned bude plno zas velezrád, zločinů pobuřování, urážek atd. Kdyby se dnes pán Ježíš narodil znovu a zrovna co Čech —což při jeho maléru je vždycky možno —, dá ho Herbst ihned zavřít. O záminku nebude zle. „Pusťte maličkých ke mně" — shlukování! „Chléb náš vezdejší dej nám dnes" — odpírání daní! „Přijď k nám království tvé" — velezráda! „Amen, amen, pravím vám!" — zrovna už duplovačka velezrády!

Co škodí! „Eingesperrt muß werden!" pravil rytíř Jarosch v. Adlerhorscht. Povídá se, že dle hesla svého hodlá se i nadál řídit.

NÁRODNÍ LISTY 5. února 1871

LÉKAŘSKÝ TURNAJ
KYTICE HŘBITOVNÍHO KVÍTÍ
VETERÁNI A MASOPUST
PŮST A MASOPUST NÁŠ

△ *V Praze 25. února*

Mně sice není pranic do toho, když nějaký místodržitel umře, ale tentokrát jsem se přece zlobil! Ne na něho, on za to nemůže, ale na ty doktory. Chytnou se za krk — totiž za nebožtíkův krk — a tahají se celý týden spolu! „Měl se mu krk naříznout, aby mohl dýchat, a učiněným komínkem a nějakou šorničkou mělo se hrdlo řádně vyčistit," křičí jedni a jsou přesvědčeni, že mají pravdu. „I kdyby se mu byl uřízl krk celý, nebyl by přece dýchal," křičí druzí, a já jsem přesvědčen s nimi, že mají víc ještě pravdu. A celá věc neotáčí se přec kolem ničeho jiného než kolem toho božího výdělečku! Když už místodržitel musil „na druhý břeh", mrzí to leckterého, že on při tom nevybíral na mostě mýto, to je to! A proto křičí, „že když už se obohacuje krchov, mohla se zároveň obohatit věda", což je velmi pěkné, a „že se mělo jen řezat, když už to bylo beztoho jedno", což je velmi potěšitelné. Vidím ho před duševním zrakem svým, toho chlapíka lékaře, jak vchází k nemocnému. Má na očích pásku jako rakouská spravedlnost a v ruce nůž jako bandita. Dovedou ho k posteli a on teď začne bodat — trefí-li nemoc, zemře nemoc, trefí-li nemocného, zemře nemocný. Pak sundá pásku, aby viděl, mnoho-li dostal honoráru. Takto — už Mefisto učí: „Ducha medicíny pochopíš velmi snadno: nejprv prostuduj celý velký i malý svět, a pak nech všechno jít, jak se pánubohu líbí!"

Zlobil jsem se, ale také zas potěšil. Ne snad z bezcitnosti — vždyť vím, že i pro místodržitele může být smrt momentem dosti důležitým, majícím dosti výdatný vliv na jeho život, — ale těšila mne jiná punkta:

I. Posud jsem o nebožtíku místodržiteli nevěděl pranic, než že za jeho panování c. kr. policajti vyplazovali na po-

hřební průvod českého básníka Erbena jazyk. Sotva ale umřel, ihned nám vypravoval v Prager Abendblattu jakýs p. J. B. Goldmann, že nebožtík jednou ve Lvově držel na žebříku pochodeň, když vykopávali nějakou zasypanou židovku, a zároveň nám sdělil týž p. J. B. Goldmann, že on, p. J. B. Goldmann, je ředitelem jisté asekurace a kdeže asekurace ta přijímá přihlášky.

II. Přesvědčil jsem se, že milá lidská nátura ani dost málo se nemění. Když jsem byl zcela malým hochem, umřel také nějaký generál, v Karmelitánské ulici na Malé Straně. Vycpali ho, nebo jakže se tomu říká, položili na parádní lože, a pak pustili nás chátru dovnitř, abychom se obdivovali. Měl všechny své řády na prsou — nejspíš aby pánbůh měl ihned náležitý rešpekt —, pak měl bílý kabát a červené kalhoty. Těm kalhotkám jsem se pranic nedivil, myslil jsem si, že by nebožtíka bez nich funus snad ani netěšil, když jsem se ale rozhlíd po přítomné chátře a spatřil tak mnoho velkých, uniformovaných a frakovaných pánů, jak tu stojí se hřbetem jako kočka sehnutým, očima zkroucenýma a výrazem nevyslovitelně pitomým, jako by chtěli nebožtíka rozesmát neb o protekci ho prosit, bylo mně až ošklivo. A teď popisovaly časopisy zrovna zas takovou parádu — před živými už se lidé stydí shýbati se až k zemi, zato kolem mrtvých slaví podlízavost své orgie! Kéž může mrtvý kopat!

III. Clam-Gallas se rehabilitoval. Vedl kondukt, šťastně přešel mostem Kamenným a kolem mostu Řetězového, a pak už nebylo pražádného nebezpečí. A pak šlo několik setnin pěších jenerálů, byly jich plné Příkopy, a jako by mne byl boží dech ovanul, porozuměl jsem náhle rakouským financím, a když jsem si vzpomněl na možnou budoucí válku, ovanul mne mráz a já byl v tom pravém rozpoložení pohřebním.

IV. Po Praze se začala roznášet neveselá zvěst, že naše městská rada nechce dát plyn k slavnosti Jiřího Poděbrada a že nechce dát vymalovat ku příležitosti té ani podobiznu krále toho. Bál jsem se již, že nebudou mít jiného důvodu než: „Dali jsme před desíti lety vymalovat doktora Vaňku

pro galerii pražských primátorů, víc přec nemůžem pro domácí umění a českou politiku učinit!" Když jsem ale o pohřbu viděl tu spotřebu plynu a v časopisech četl náklad na rekvie, zvolal jsem radostně: Aha, už mají důvod, řeknou, že se právě vydali!

V. Veteráni mohli vyrukovat. Totiž jednou tak con amore, neboť takto je vidíme den co den lítat po Praze. Všude se kmitají jejich klobouky, každému třetímu člověku visí místo copu zlaté bambulky v týlu a kolem rohu musí člověk zahýbat velmi opatrně, aby jich neporazil hned pět. Zvlášť pohřeb přivádí je do ohně, oni by pochovávali celý den. Nevinná radost! —

Umřel „nám" tyto dny ještě někdo. *Masopůst!*

„Poslední masopostní noc, jak divna je s dvojím svým obličejem! Lehkým krokem, vesela a plna života vstupuje, jásot jí svítí ze zpilých očí, bílé zuby smějí se v nachovém rámci svém. Avšak dvanáctá zaduněla — jaká to tvář hledí teď z jejího týlu dolů! Stará a opravdová, rty pevně sevřeny, na čele vrásky, zrak strnulý a přec zas tak dojemný jak zkamenělý bol Niobin." — Tak popisuje kdosi, ale nepopisuje masopostní noc *českou!* V letě jsme měli v aréně pohostinské tance společnosti Pasqualisovy. Vystoupla tanečnice v „komickém sólu". Vystoupla totiž co veselá, skočná holčička, a když se náhle obrátila, měla v týlu masku, obličej druhý, starý. Ale tanečnice byla sama už stará, ať už se obracela jak chtěla, byla pořád „stará a opravdová, rty pevně sevřeny, na čele vrásky, zrak strnulý a přec zas tak dojemný", jako by chtěla říci: „Nenechte mne se usmívat — vždyť se mně už ani nechce!"

To je pravý obraz české veselosti, po česku překypující bujnosti a českého masopůstu! Pochováváme Bakcha bez slz — dejte nám také s popelcem pokoj!

NÁRODNÍ LISTY 26. února 1871

PROTILYRICKÉ NALADĚNÍ
U SOUSEDŮ JDE TO OD PODLAHY
NĚKOLIK SLOV O BOHATSTVÍ
JAK SOBĚ TENÓR NEZPĚVNÉ JMENO
GRILLPARZER PŘIZPŮSOBIL
ZLOČIN Z DLOUHÉ CHVÍLE

△ *V Praze 4. března*

Tak se ta zima roztahovala, a mladé jaro jen fouklo — sotva tak silně jako hošík do pírka — a už je síla zlomena. Dobré jitro, jaro! Hezky se muselo prospat, až do červena; čelo jeho je samý lesk a oko ještě nejzlatější sen! Ale nebojte se, mne to teplé slunko nesvede k pražádným poeticky fádním radomontádám! Nejsem sice ministr Metternich, abych mohl říci: „Vykonal jsem arci ledacos v životě, co nebylo právě hezké, ale nikdo mně nemůže vyčíst, že bych byl kdy spáchal nějaký verš", jsem ale „poměrně hodný" a fialko-skřivánko-zlatoobřízková literatura mnou zkusila alespoň dosti málo. Pro mne může skřivan jak chce do slunečních paprsků se zavěšovat, až k slunci se vykroužit a ztracen v modru jubilovat sebekrásnější písně, já si nanejvýš myslím: jemu je hej o píseň, když ji za prvé nepotřebuje teprv dělat a za druhé nemusí pro ni hledat nakladatele, a přenechám klidně jiným, aby pozorovali, jak „fialky očka svá odvírají", aby dle Lenaua popisovali „zpěvné šprysliky" a dle Uhlanda lhostejnému světu sdělovali, že „v jejich prsou" nějaký, ještě neklasifikovaný skřivan hrdlem mele. Přiznám se, že je v tom mém cos vrabčího, — když člověk musí tíkat a cvrlikat po celý rok tu prózu domácích střech. Pak má nanejvýš vztek, že ty domácí větve pořád ještě tak naze, tak žebrácky trčí do světa!

A vedle u sousedů samý zpěv, obrovský hymnus, nebem otřásající jubileum! Opět sahají Němci k zpěvníčku otce Arndta, ale obrátili stránku a místo „Sie sollen ihn nicht haben" zpívají „Vöglein — Vöglein in den Lüften". Malomocnost pražské policie slaví triumf. Nechtěla dovolit, aby

heldengreis Vilém odbyl sobě vítězný svůj průvod hned při šibřinkách v pražském Sokolu, a on si ziskal dovolení policie berlínské a odbude to tam.

Mají mír a k tomu pět miliard, což prý dělá as stomilionkrát víc napoleondorů než Bismarck, Moltke, Roon a Vilém mají dohromady vlasů na hlavě. Nikdo prý nemůže tu sumu ani spočítat, kdyby byl začal hned od stvoření světa cinkat franky, — však oni to Němcům německá knížata spočítají! Poddaní budou mít dřevěné nohy a scházející ruce, monarchové budou — vždyť je znám Macaulayův výrok, že ,,monarchové mají mezi sebou spiknutí na zbohatnutí". Nahrabali tam ve Francii peněz! ,,Nestydatě," říkají někteří — ale zapomínají, že ,,kde je mnoho červené barvy, nedostává se žluté", a kdo se stydí a ještě červená, že nezbohatne. Že prý je samé stála válka skoro také tolik! Mohli jí tedy nechat být a užít peněz na vychování národa; byli by měli pak lidi, teď odchovali *nelidi.*

Můžem být zvědavi, jak se Němci se svým bohatstvím nyní rozvinou, už předtím mysleli, že jsou samými slunci, slunci beze škvrn. Zlatá lázeň už často zeslabila největšího reka, francouzské peníze budou po Německu šířit obraz republiky, a také snadno možno, že jim jako jiným vykouří se bohatství přes noc komínem a zbudou jim jen saze. Budou moci pomocí těch sazí pokračovat v národní své zábavě: očerňování ostatních národů.

,,Že jsou Češi národem dokonce neschopným," napsal zas jednou pan Karel Frenzel — velmi milý to pán, ,,dokazují skvěle pražská divadla. České je na nejnižším stupni diletantismu, německé na výši pravého umění." A kdyby jim v německém divadle nezazpívali čeští nadšenci Šebestové a Veckové, je přec každému dítěti u nás známo, že by v té boudě na Ovocném trhu už dávno byli musili ukazovat trpaslíky a albína, aby přec něco vybrali! Právě koluje rozkošná anekdota Prahou o jednom z těch německému umění do výše pomáhajících českých sloupů.

Byla slavnost Grillparzerova, jak známo. Celé německé Rakousko přičinilo se k oslavování, pražské divadlo němec-

ké nemohlo zůstat Nazaretem. Skvostnou adresu si tedy umyslili, hodně skvostnou a drahou, a do ní podpisy. Adresa byla brzy hotova a podpis se pyšnil rychle pod podpisem, neboť tolik musí se pravdě doznati, že u německého divadla umějí skoro všichni psát, třeba by mnozí neuměli německy. Ale adresa, poněvadž skvostná, musila být také zaplacena, a když přišlo prvního, nastalo notné strhování z gáží. Strhování podle výšky, ovšem; „vysoké C" na příklad mělo zaplatit dvacet zlatých. Oni je neznali dobře, to „vysoké C"! — „Jak, dvacet zlatých?" obořilo se, „toť můžu mít za to tři páry bot! A konečně — Herr Direktr! Ich bin Tenor — was geht mich an Gripatzer! Nix zahl ich auf Gripatzer!" —

Takto — děkuju za poptávku — je v tom našem českém životě hezky fádně! Nevíme nic, pranic, a jsme v intresantní době vyčkávání. — „Čekání bez zaměstnání vždy zvláštním způsobem mučí. Minulost za námi mizí, budoucnost je zahalena a jen protivný pocit fádní přítomnosti zařezává se do naší duše tupou silou." Jsme v politicky myšlénkové zahálce, zahálka je ale „počátkem všeho zlého" a není tudíž divu, když pácháme takové zločiny, jakými jsou na příklad ilustrace k třetímu vydání Erbenovy Kytice. A on Erben byl přec muž tak rozšafný a neublížil nikdy nikomu!

NÁRODNÍ LISTY 5. března 1871

DVĚ PRAVDY — ZLOST NA ČESKOU ZLOST
TA NAŠE DOBROTA — „MOLTKE" A ŠAMBERK
JEŠTĚ JEDNOU PĚT MILIARD

△ *V Praze 18. března*

Plutarch kdesi praví: „My lidé zemřeli bychom dlouhou chvílí, kdyby nám bohové od času k času neseslali velkých mužů, kteří zemdlelý život zase osvěžují." Proti tomu praví Rudolf Valdek — a zajisté myslí, že tím něco řekl —: „My v Rakousku nemáme pražádných velkých mužů; bavíme se ale přece dobře." Plutarch je hrubián. Za prvé nestojí těch několik velkých mužů — od stvoření světa bylo jich až podnes asi půl šesta — ani za řeč naproti nám ostatním, jichž je přec jako čmelíků, a za druhé, copak by byli ti velcí bez nás, a mohli by vůbec být velcí, kdybychom my ostatní, ač nejsme-li příliš skromni, neměli právě tu zásluhu býti malými? A Valdek je zas slepá slepice, našel pravdu, ale slepě, neboť nepodal vysvětlení. To, že v Rakousku nemáme ani jediného, třeba sebemenšího velikého muže, nebo aspoň nějakého neobyčejně velkého trpaslíka, mohlo by co faktum o sobě být velmi nudné, *ale zlobíme se proto, a tím se už bavíme.*

U nás Čechů je zlost nejen na malé naše lidi, nýbrž zlost zas na tu zlost, tedy dvojnásobná zábava. Česká zlost, i když je nejnáruživější, je jen pouhým capartem. Kdosi nazval zlost rakem vařícím se v lidské krvi do červena a vystrkujícím pak svá klepeta z očí a tváří a celého obličeje. Nám Čechům sice naběhne trochu žíla na čele, ale zlost naše nemá klepet a pěst zatínáme v kapse. Proto mám zlost na zlost.

Někde vynadá policajt celému houfu lidí „českých psů". Člověk by myslel, že ho už proto roztrhají, aby měl „co úřadní osoba vždycky pravdu", nebo že je krev rozkvašená vlastenectvím a uraženým národním citem svede k jinému nezákonitému činu. Ale on celý uražený houf táhne hrdinně do nějaké redakce a ta napíše lokálku plnou srdcelom-

ných lamentac a přidá k tomu jeden z těch nadpisů, které se kvůli pohodlí sazečů již ani nerozmetávají, na příklad „Surovost veřejného orgánu".

Některý německý pacholek chová se v hostinci naproti českým hostům nestydatě až v superlativu. Každé jeho slovo je urážka jich národnosti a každý posuněk drzost. Člověk by myslel, že mu přítomní trochu jak se říká nařežou a pak ho trochu jak se říká vyhodí. Ale oni hrdinně zaplatí svůj cech a se slzou ve vlasteneckém oku jdou do některé redakce, kteráž to podrobně popíše, přidá mučednicky směšné „Jen tak dále!" a dá do tiskárny s nadpisem „Opět obrázek německé kultury".

Do smíchovského divadla přijde podnapilý burš. Přinese si holbu piva s sebou, zapálí dýmku, natáhne nohy na vedlejší sedadla, pošoupne čepici do týla, chová se zkrátka tak, „že by všude jinde takového nestydatého hejska zajisté beze všech okolků vyhodili". Ale oni jdou do některé redakce, ta tu žalobu jejich pěkně opíše a přidá: „že by všude jinde atd.".

Miluju náš lid „láskou vyšší", přiznám se k té slabosti, ale „při vyšší lásce je zlost jen smutkem pro milovaný předmět". Miluju také tu jeho krásnou, dojemnou měkkost, ale přál bych si ji trochu na tvrdo. „Jak dlouho ještě budem snášet nezasloužených ústrků!" volá se u nás. Inu, do dobré třetiny tak dlouho, jak sami budem chtít, a pak — budem zas dost silni na třetinu druhou.

Bavme se něčím jiným, ale proboha, po novinkách se mne neptejte! Mám mezi svými přáteli jednoho zvědavého a vím, co už tím jedním zkusím. Když už vyčerpal všechny své otázky, přejede ještě rukou přes můj kabát a ptá se: „Copak jsi dal za něj?" Sám nevím jiných novinek, než jaké vypravují časopisy, které teď také žádných nevědí. Čeští kaplani prý peticionují za zlepšení svých hmotných poměrů — teď už by i každý venkovský učitel chtěl alespoň jednou za den jíst! Němečtí universitní profesoři prý chtějí se šmahem z Prahy vystěhovat a u Invalidovny prý pobili několik vzteklých psů — totiž ti profesoři jich nepobili, někdo jiný.

Já tomu nevěřím, což se zas nevztahuje k těm vzteklým; nevěřím, protože jsem ještě nikdy neslyšel, že by štěnice byly dobrovolně vylezly z některého domu, kde se jim vedlo, a jsou-li všichni profesoři jako Höfler a Linker, musíme poslat rozhodně pro tinkturu „Tausend Dukaten für eine atd.". Ostatně — Němci, vlastně pangermánové pražští, obdrželi tyto dny strašnou, smrtelnou ránu. Zasadil jim ji náš statečný Šamberk. Známo, že v Německu panuje nyní zvláštní zášť ke *všemu*, co je francouzské. Také krejčí, kloboučníci atd. se usnesli, že už nebudou přebírat pražádných mód z Paříže a že si je budou krasochutně vynalezat sami. Daří se jim v tom. Vynalezli na příklad německý cylindr — nazvali jej „Moltke" — a velmi šťastně napodobňuje velký hrnek na prádlo, dnem vzhůru. Sotva přišel první „Moltke" do Prahy, už ho měl Šamberk, úhlavní nepřítel všech cylindrů a vůbec všeho německého. Objevil se v něm na jevišti — ryk smíchu! Chodí v něm s odhodlaností zrovna antickou po Příkopech, kluci se sbíhají, řvou radostí — „Moltke" neuprositelně propadl posměchu! „Der Hieb sitzt fest."

Takto se baví obecenstvo ještě těmi pěti miliardami. Jsou to jen dvě slova, a přec jim skoro nikdo nerozumí. Učení pomáhají všelijakými pomůckami. Od Kristova narození prý ještě neuplynula ani jedna miliarda minut. Kdyby těch pět miliard leželo v samých tisícovkách nad sebou, musil by Bismarck vylézt dvě stě padesát sáhů vysoko, aby si vzal tisícovku nejhořejší. V stříbře prý by vážily 500 000 centů a bylo by potřebí 200 vlaků po 25 vagónech po 100 centnýřích nákladu. Poněvadž má jeden člověk průměrně 100 000 vlasů na hlavě, stačilo by prý 5 miliard vlasů na copy pro celé Rakousko, atd. Ono je ale skutečně těžko nabýt pojem o sumě té obrovské! Člověk musí začít od nějaké jednušky, aby si to znázornil. Mysleme si na příklad, že by mně chtěla rakouská vláda dát jeden milion. — Anebo ne — nač se tahat s tak hloupou myšlénkou!

NÁRODNÍ LISTY 19. března 1871

PROGRAM PRUSOFILSKÉ SLAVNOSTI ŽIVÉ OBRAZY — CO BYCH PSAL O AJVAZOVSKÉM? — KONEC BYCH PSAL!

△ *V Praze 24. března*

Živí mají přední místo, budu tedy teprv po živých psát o mrtvých. Totiž o těch *živých obrazech*, které budou předvedeny za příležitosti vítězné slavnosti, jakou přese všechen náš neodůvodněný pokřik přec jen si provedou c. kr. privilegovaní prusofilové a antirakušané pražští. On bude sice celý program zábavy velmi zajímavý a raděj jej hned sdělím, ale živé ty obrazy budou nejen koncem, nýbrž i jeho korunou.

Program má nejprv následující čísla: a) ,,Vilém bohorovný", pobožný hymnus pro smíšený židovský sbor; přednesou členové německého kasina. — b) ,,Pojďte mazat do Slovanů!" příležitostní řeč; přednese hlasem jako hrom dr. Tedesco. — c) ,,Komu nadávat po Češích?" žertovné dueto; přednesou s obzvláštní ochotou Kuh a Pickert. — d) ,,Sláva Bismarckovi", salamandr; za pomoci dvacíti věder vytřou veškeří buršové. — Konečně přijdou co e) ty ,,živé obrazy". Budou jen dva, protože nemohli posud sehnat dost krásných lidí na třetí, a předměty jich budou ovšem váženy z dějin právě dokončené války. V Bordeauxu vyšel francouzský spis o spáchaných pruských hrdinstvích, a z toho jsou dvě fakta tedy čerpána k obrazům.

První obraz čili faktum: ,,V Mutzigu u Štrasburku zmocnili se Badeňáci otcův 26 mladíků, kteří se byli dali k franktirérům, a zastřelili je. Uřezali mrtvolám uši a nosy, vysoukali jim střeva a nastavili je pak kolem kostelní zdi, kdež musily zůstat po celý měsíc nepohřbeny." (,,Mrtvolami" budou pražští ústaváci, ,,vysoukanými už střevy" ústavověrná šlechta, vše dle nákresu Carlosa Auersperka.)

Druhý obraz: ,,V Clermontu zastřelili Barbierova syna, jenž nikdy ani nebyl vojákem, za to, že šel přímo jako voják

přes cestu. Nato přivázali otce a matku k postelím, uchopili se jich devatenáctileté dcery, učinili jí násilí a pak ji utloukli. Když přišli sousedé, byla matka stará Barbierová již šílena." („Znásilněnou kráskou" bude z ochoty dr. Raudnitz, „šílenou stařenou" dr. Herbst, vše dle nákresu Czeschicka, doktora theologie.)

A teď přejdu velmi obratně k obrazům mrtvým, totiž k oběma krajinomalbám Ajvazovského, jež visí zády k sobě na dvou stěnách výstavy Umělecké besedy. Prosím, aby se úsudek můj četl zbožně až do konce, třeba bych hned na počátku vyslovil upřímné politování, že nemohu se o Ajvazovském zmíniti rovněž pochvalně jako o Auersperkovi a Czeschicku. Ač bych zase řekl, že jest mi mnohem příjemněji psát o ruském malíři Ajvazovském než na příklad o Rottmannu nebo Achenbachu! Cokoliv bych napsal o těchto, vždycky zůstane *pod* svou úlohou, a cokoliv bych napsal o Ajvazovském, vždycky zůstane *nad* ní.

Ajvazovský zaslal hned *dva* obrazy; my je přijali a řekl bych, že jsme tím zkvitovali pohostinství, jakého se dostalo českým návštěvníkům moskevské národní výstavy. Jeden obraz je nadepsán Jezero v Kavkazu, druhý Bouře v Kas Bac. Nehledím k tomu, že nám do všech kavkazských jezer a do všech kasbackých bouří co Čechům vlastně pranic není, ale podotýkám, že na prvním obraze chtěl nám Ajvazovský co nový Josua nejspíš známou biblickou historku o zastaveném slunci vyložit po kavkazsku, zkrátka, že na prvním obraze slunce doopravdy — „stojí" a na druhém že se docela hory baví *házením sněhových koulí* za sáňkami —, posud nedospěl k takové komice ani kreslič našich Humorů! Mínil bych, že na obou obrazech je forma ordinárních akvarel, která jim dává ráz jarmarečnictví. Pak bych přidal, že vlastně Ajvazovský napodobuje Hildebrandta nebo i Rousseaua, proto také že obrazy jeho vynikají úplným nedostatkem vynalezavosti a individuálnosti, opakováním nejobyčejnějších motivů, banálností, sprostotou. A skončil bych slovy: „Není to malba, je to mazanice nadaného 14tiletého hocha" — — kdybych totiž byl hloupý nebo psal

umělecké referáty do jistých petrohradských časopisů.

Ale já nejsem hloupý — což jsem každý okamžik hotov sobě dosvědčit třeba veřejně — a Ajvazovský je jedním z nejvýtečnějších umělců, jež jsme kdy na pražských výstavách seznali. Jmeno jeho nám bylo ovšem již dávno známo, díla jeho předstupují po prvé a vítězí již při prvním pohledu. Jaká je v něm samostatnost, jaká síla myšlénky a určitost v provedení! Poezie v barvě, světle, myšlénce, poezie v celku i v nejdrobněj zlomeném paprsku! Ajvazovský rozumí krajině co „ději přírody" a podává ji vypracovanou jako drama nebo zas jak Thomson své básně popisné, úchvatnou lyrikou prodchnuté. Ajvazovský je originálem a pedant mu tedy snad ledacos ani neodpustí. V prvním obraze mu nejspíš najde příliš realistický efekt, v druhém přílišný pohyb, neukončený, neuspokojující. Avšak Ajvazovský je výtečný umělec a nám je *každý takový* „bohorovným". Ohražuju se proti přemrštěnosti, ale myslím všeobecně s Immermannem: Boha si třeba zabme, ale nedělejme si z něho mrzáka!

NÁRODNÍ LISTY 25. března 1871

„ŤAL DO ŽIVÉHO"
ČILI „DER HIEB SITZT FEST"
„FRANCESCA DI RIMINI" — KONEC SVĚTA
À BAS LA PHRASE, VIVE L'ARGENT!

△ *V Praze 22. dubna*

Jen jednu radost bez skvrny
si člověk v světě sklízí,
jen jednu radost bělostnou:
radost z radosti cizí!

Skáču po pokoji a tleskám rukama, což mně tuze dobře sluší. Jakž bych se neradoval! Konečně měl nejsladší můj bonbónek, můj přítel z Jindřišské ulice, příležitost nadávat celých čtrnáct dní jako holandr, teď se vyčistil a bude zdráv jako bucek. Byla to podívaná! Jako by se byly kanály pařížské spojily s kanály londýnskými, tekly skandály vídeňské Montagsrevue homérskou šířkou vedle homérských nadávek pražského Pokroku. S uznáníhodným zápalem ujal se nejlepší můj přítel J. S. Skrejšovský konečně vlastnoručními poznámkami nejlepšího mého přítele J. S. Skrejšovského, a je-li jen kousek ještě citu na světě, bude musit pan J. S. Skrejšovský být za tu odvahu panu J. S. Skrejšovskému věčně věkův vděčen. Že přitom hodně vynadáno neoblíbeným mladočechům, zrovna tak jako by tito vskutku ani nevěřili, že skandální či „intimní listy" pana J. S. Skrejšovského mrzí, kdož by se tomu u nás divil! Nebo kdož by vykládal na zlé nepatrnou tu maličkost, že při nadávkách zapomenuto náhodou zcela na důkazy! Ale tomu se divím, že dobrý přítel můj osobu „intimního" dopisovatele pořád ještě nemá. Jednou sice už byl na pravé stopě. Podotknul zcela správně, že v Montagsrevue stála slova „Der Hieb sitzt fest" a v jednom z mých fejetonů zas slova „Ťal do živého". Zajisté nemyslil, že jsem já snad tím pisatelem, On ví dobře, že by mně srdce ani nedovolilo, kdybych měl Jemu co říct, abych Mu to hned neřekl přímo do Jeho krás-

ných očí, ale On nešel po té šťastné stopě dál. Já trochu pomohu. V českém písemnictví je jistá kniha, kde fráze „ťal do živého" nalezá se vytištěna *dvakrát*; kniha ta má trochu hledaný titul „Labyrint světa" a vyšla teprv v několika vydáních. Arci, kdo by byl *na to* připadl, tak klidný člověk — *Ámos Komenský* dopisovatelem do Montagsrevue!!

A ještě jedné věci jsem se divil, že jsem totiž při záležitosti té nebyl vtržen do polemiky. Už to bývá můj osud. Když hlasuje můj přítel proti celému klubu českému, mám z toho polemiku a dozvím se nakonec, že jsem napsal propadlou tragédii Francesca di Rimini; když napíše Štolba dobrou frašku, mám z toho polemiku a dozvím se, že jsem napsal propadlou tragédii Francesca di Rimini; ať se stane cokoliv, mám atd. To mne naplňuje pýchou. Není nic lichotivějšího pro spisovatele, než když vidí, že jeho díla jsou skutečně působiva. A když tragédie tak živě ještě působí patnáct let po svém propadnutí, jak dlouho teprv budou působit díla, která mně nepropadla! Proto bych se byl ani dost málo nepohněval, kdyby můj přítel, podlehaje železným zákonům české veřejnosti, byl mně zase sdělil, že jsem napsal Francescu di Rimini, kteráž se prodává u Dattla, exemplář asi za čtyřicet krejcarů, ač nepřeceňuje-li se. Ovšem, trochu přec o mne zavadil. Citoval tam také moje jmeno a přidal k tomu poznámku: „Ten chudák!" To myslel nejspíš na mou nešťastnou lásku k němu. Zajisté si myslívá často: „Copak má jen na tom člověku!" —, avšak v tom se shodujem už zas, já si také často myslím: „Copak máš na něm!" — pomozme si proti lásce!

Jenže — trouby znějí, už je beztoho konec světa zrovna přede dveřmi! Týž přítel můj popadá právě muže za mužem, chytá je obratně za krk, dokáže s obdivuhodnou zručností, že jsou všichni darebáci, — naposled zbude ve vší poctivosti jen On a svět bude *musit* puknout smíchy. Snad stvoří pánbůh z toho zbytku svět druhý — už ani nevím, z čeho stvořil svět první. A proto je velké chvály hodno, že lidé dbající spravedlnosti hledí před koncem všeho honem vyrovnávat, co posud křivo, k úctě přivést, čeho posud

nectěno, a že Bělák-Šimáček konečně se ujal také peněz, těch nebohých peněz, pořád zneuznávaných a odstrkovaných. Ono je sice pravda, že rozumnější lidé před chudým poctivcem také již dávno nesmekají, kdežto se točí jako pinčlík kolem každého bohatce, ať už nabyl svých peněz jakkoli, ale kolik je posud těch rozumnějších! Hloupá většina lidstva pořád si ještě libuje ve frázích jako že „poctivost věčně trvá" nebo že „z rozumu jdou úroky po všechny časy" nebo že „jediná krásná myšlénka je lepší než osmdesát tisíc miliónů beček dukátů" — ti frázisté! Ti také myslejí, že nějaký Newton je „otcem přečetných lidí", i kdyby sám neměl žádných dětí, že nějaký Shakespeare je „úctyhodným člověkem", i když zapomněl zaplatit některé krejčovské konto, a že na příklad Washington byl dosti „dobrým politikem", třeba po jeho smrti nezbyla rodině ani jediná knížka ze spořitelny. Jsou s to vážit si nějakého Husa víc než nejbohatšího fabrikanta, a už byl věru svrchovaný čas, že vystoupil Bělák-Šimáček! Nevím sice, zač to učinil, ale souhlasím úplně s ním i s Básníkem, který praví:

Der Geldsack ist doch kein leerer Schall;
der Mensch kann ihn brauchen im Leben,
und ob er auch dumm ist überall
dem Reichen wird alles vergeben!
Und worauf kein Verstand der Verständigen fällt,
das übet in Einfalt ein Tölpel ums Geld.

Dovoluju Bělákovi-Šimáčkovi, aby mne zničil citátem druhým:

Was ich nicht selbst zu sagen weiß,
das lass' ich Heinrich Heine sagen!

NÁRODNÍ LISTY 23. dubna 1871

△ *V Praze 15. května*

„Ecco ridente il cielo!" — po česku: Ejhle to usmívající se nebe!

Totiž, já potřebuju vůbec počátek pro svůj letošně svatojanský fejeton, abych nestál naproti němu bez myšlenky a bez vtipu, s hluše znějícím slovem a dřevěnou prázdnotou jako zamilovaný muž naproti své tajné lásce. A proto cituju urozené, modrokrevné nebe pana hraběte Almavivy, slova od jakéhos Beaumarchais, jenž byl nejdřív hodinářem, pak muzikantem, pak básníkem, s hudbou od jakéhos Rossiniho, jenž nepsal jako Wagner pro trumpety, nýbrž pro věčnost. Takto mne ani nenapadne, abych letošní slavnostní nebe měl za usmívavé; škaredím se na ně zrovna tak jako ono na mne!

„Ecco ridente il cielo!" Po desáté od nejnovějšího svého národního probuzení slavíme v Praze slavnost národní a jsme také v životě národním pořád ještě v máji, zachmuřeném, studeném — „studený máj, ourodný rok", dejž to národu nebeský pánbůh!

Tak rád bych užil přírody plně, a proto dívám se dle receptu Kernerova na ni „dětským zrakem". Jde mně to sice nalomeným mým lorňonem trochu těžko, ale zato nevidím pranic. Čarodějnice letos v noci filipojakubské hanebně se chovaly, čáry se jim nepovedly a nebe si podrželo máj a teplo, slunce a růže pro sebe. Pro české básníky bylo by líp, kdyby šli zpátky k muzice a hodinářství! Už nejsou ty doby, kdy bez pučel a narcisy dýchaly, kdy kraj se usmíval a vzduch se lesknul, slavíci tloukli, včelky bzučely a teplí větérkové po růžích se houpali, — cucejme poetické rampouchy! Ve svrchníku tiskneme se na „ňadra přírody", místo aby bílými zvonky zvonily, cvakají traviny zuby, slavíci si dali flanel na hrdélka a zobáky do futrálu, z oken

svých vyhazujem mrtvoly domácích květin a venku nás ani jediná kytička nesvádí k hříšnému přání: „Kéž jsem tak hezký jak tato!“

A právě tak v životě našem národním. Ticho spoutané přírody. Naše činnost je pořád ještě pouhé dychání a se stravování, žádná tak pravá radost ze života, protože není života. Z dlouhé chvíle hryžem se do vlastních nehtů, které, když pak mají nepřítele popadnout, jsou tupy. Jsme tiši jako jazyk vážek, rovných pro prázdnotu svou. Nedostali jsme ještě na žádnou stranu dost volnosti, abychom se vyvinovali dle síly českého ducha svého, abychom vstoupli v řadu zápasícího lidstva a vynutili uznání tím, že bychom zrovna jako jiní a nejspíš že upřímněji než jiní pracovali k blahu a svobodě všech. Ano, ani toho nám nebylo ještě popřáno, abychom mohli přesvědčit jasnými činy své jinojazyčné krajany, že rozumíme spravedlnosti vzdor tomu, že ona pro nás se posud nerozuměla. Ne co ušlechtilí soupeři, co trpcí nepřátelé stojíme posud vedle a proti sobě.

Krvavý vtip učinil kdosi, připomínaje právě letošní slavnost národní. „Divím se, že krajané naši němečtí neučinili posud k svatému Janu žádné slavnosti paralysující, — mohli by na příklad v den 17. května slavit narozeniny Edvarda Jennera, vynálezce očkování a neštovic!“ Spíš by slavili rodáka berkleyského, než aby se sdíleli v jakékoli radosti naší!

A přec to vše přestane, poněvadž je to vše nepřirozené, a přestat musí. Za těch deset let získali jsme jedné blahodárné pravdy, že nám nepomůže ani žádný „nebeský“ ani žádný „pozemský“ pánbůh, že sobě ale najisto pomůžem sami.

Již není slovo prorokem:
„Bůh svým to dá ve spaní.“
Kdo nechal by jen boha vlást,
by věčně zůstal otrokem.

Slova Voltairova, jež týž Beaumarchais obral sobě za heslo „Ma vie est un combat“, můžem co „Život náš je

stálým bojem" směle sobě napsat na prapor svůj. Goethe praví:

Denn ich bin ein Mensch gewesen,
und das heißt ein Kämpfer sein.

My jsme byli již po deset let lidmi, totiž bojovníky! Budem také nadál lidmi a bojovníky, a až uhájíme domácího krbu, budem bojovat za idey svaté všemu lidstvu. Napřed sebe!

Silné srdce spoléhá se nejraděj na vlastní sílu, české srdce už sílu svou osvědčilo v zápasu dlouhých věků, může se na ni spolehnout. „Každý spoléhá nejlíp sama na sebe," pravil Tell a spasil vlast. Spasíme ji bez Rütli, nezlomným setrváním na svém právu.

Přijde pěkné jaro a teplé léto, třeba by máj chtěl být ještě několikrát studený. Nebe se vyjasní, rozmodrá, zaleskne — „ecco ridente il cielo!" zavejsknem si nejveselejší melodií a nejbujnější koloraturou! Bude úrodný rok a k hostinám dostaví se také chladní naši krajané —

„Pohostinství je pro Slovana náboženskou zásadou" — nechť přijdou brzy!

NÁRODNÍ LISTY 16. května 1871

△ *V Praze 20. května*

Nejsem sice zvláštní přítel „vázaného", ale konečně mám také srdce v těle, a když přijde nějaký dárek, který svědčí o jemnosti a o pravém přátelství, — zde je mé srdce, vemte si je! On byl totiž tento týden můj svátek, o čemž se český svět nyní k nemalému svému zoufalství již příliš pozdě dovídá. Ale drahému mému příteli J. S. Skrejšovskému neušel. Ten chudáček přemýšlel a přemýšlel, až konečně přišel na šťastnou myšlenku, že mně nic nemůže být dražšího než on sám, a nic milejšího, než co jemu je nejvlastnější: *vynadal mně*. Pořádně, to se rozumí, on je jako démant: září hned na všechny strany. Nejdřív mně vynadal bratrským názvem „cyniků" a pak, poněvadž „i lepší lidé" rádi pomlouvají, jakžpak teprv ti horší, řekl o mně, že jsem dopisovatelem do Montagsrevue. Kdožpak by měl o člověku něco takového říci, když ne přítel? V neděli to hloupě odůvodnil tím, že prý já ve svých fejetonech (doufám, že jsou tyto v Národních listech dosti veřejně a pro *každého* vytištěny) užívám slov „mému příteli Skrejšovskému" a onen posud bohužel neznámý dopisovatel že jich užívá také — v Kanálské zahradě nebyl ani jediný tak pěkný — — důvod vystaven! —, a v pondělí to rovněž hloupě zas odvolal. V úterý pak byl můj svátek.

Teď nevím, byl ten důvod a pak tvrzení, že mne Montagsrevue příliš málo prý haní (že jsem „líný", že „se již vypisuju", že „se oddávám pití kořalky" a podobná montagsrevueovská říkadla jsou pro jeho přátelský cit ovšem ještě „schwacher tóbak"), pouhým žertem nebo slovem opravdovým? V případu poslednějším byl bych rozsmutněn do hloubi duše své, neboť není nic smutnějšího pro člověka, než když se mu kalí jeho ideál. A na mém ideálku,

J. S. Skrejšovském, by se byla ukázala skvrna prapraošklivá — *samolibost!* Měl jsem již jednou čest podotknout, že cokoliv bych kdy měl říci J. S. Skrejšovskému, řeknu mu hezky do očí, v Praze, srozumitelně po česku, se svým jmenem nebo známou mu svou šifrou. Abych se dopouštěl nájezdů à la Montagsrevue, abych trhal snahy svého národa, s nimiž jsem srostl celou duší svou, pro něž jsem posud vřele pracoval a do skonání pracovat neustanu, abych ztrativ sama sebe vše to učinil jen proto, bych mohl vedle toho — vynadat nějakému Skrejšovskému, za to mně věru žádný Skrejšovský na tom božím světě nestojí! —

Ano, samolibost je nesmírně zlá vášeň! I nejlepšího mého přítele tedy zaslepila tak strašně, že až k směšnosti. Přítel J. S. Skrejšovský vzpomněl sobě nejspíš na velkou mou lásku k němu a na to, že láska už vedla k samovraždám, ano i k vraždám a jiným „nepravidelnostem", a to mu spletlo náhled o pravé podstatě mé lásky k němu. Kdykoliv si na něho vzpomenu, je mně vždycky, jako by ke mně volal slovy „rytíře Gola, strašlivého trůnu a krve žíznivce": „Necti mne, ale miluj!" Můj poměr k němu je „amore senza stima", láska bez úcty, pouhá italská komedie.

Je to dobře tak, můj přítel mně může dát nadávat dál, proč bychom se neprali! „Proč bychom se neprali se svými souvěkými," praví kdesi Jean Paul, „ty, kteří žili před námi, milovat už nemůžem, a ti, kteří přijdou po nás, nebudou milovat nás!" Nadávejme si!

Ale ještě za něco se musím svému příteli poděkovat, a sice doopravdy. Je to zajisté jeho zásluhou — ať se tam podepíše kdo chce, je-li v tom kus přátelství, čtu vždy jen jmeno „J. S. Skrejšovský"! —, jeho zásluhou, že teď jeho časopisy pomáhají tak ohnivě zastávat moje zásady. Po těch nějakých čtrnáct let, co již lopotím se referáty, články atd. o českém divadle, měl jsem dost z toho mrzutostí, a dobře jest, přichází-li podpora. Mluvil jsem pro slušné upravování kusů — posud se to stává jen výminkou, pro zastoupení celého (dobrého) repertoáru světového, pro zvláštní pěstování repertoáru slovanského — posud je

v obém mezera, nesystematičnost a liknavost, působil jsem k tomu, aby v každém oboru divadelní správy byly jen síly plny lásky a eneržie, — je jich posud málo, pracoval jsem k umělecké representaci — a máme posud mnohé herce, kteří neumějí ani gramatikálně mluvit! Působili s sebou jiní, umdleli jsme bezvýsledností všichni, jak Pfleger dobře podotknul, a je nám tak po shakespearovsku:

Chtěl bych, by přišel spaní čas
a vše bylo dokonáno.

Dobře, že se vřaďují za jasné ty zásady jiní, činí to nyní s ohněm tím větším, že ani nikoho nenapadne, aby proti jasným zásadám brojil. Ano i proti *jednostrannému* zastoupení francouzského repertoáru, pestrého a tak bohatého, psal jsem dosti často a jednal již i s nynější artistickou správou, která konečně má dost zdravého náhledu, aby souhlasila. S tím však nebudu souhlasit nikdy, to vždy odkážu satiře, bude-li se chtít z jednostranného pěstování *u nás* soudit na literaturu francouzskou celou a bude-li nemístná pruderie chtít sobě zaspílat také u nás národu, když nešťastně sklesnul.

NÁRODNÍ LISTY 21. května 1871

TÓN A TAKT — VELKÝ KOTZ
SNĚMOVNÍ VZPOMÍNKA — NĚMECKÉ
ZÁBAVY — TA NAŠE RADOST ČESKÁ

△ *V Praze 24. června*

Přec máme tolik melodií my Čechové, a přec to u nás Čechů pořád jde z jediného tónu! Hrom do toho, abychom slyšeli alespoň již nějaký rachot a ne ten tón stále jediný, pištivý a ošklivý! Nejsem pro žádné unisono, ale jsem pro jistou harmonii, nejsem proti různosti tónů, čím různější, tím zajímavější, ale jsem proti tónům falešným, které vynikají hned nade vše ostatní tak, že slyšíme je jediné. Jeden je ve světě vzdělaném tón, jenž by měl v každé veřejně provozované, politické či sociální skladbě opanovávat; je to tak nazvaný „tón dobrý", jehož ovšem nemají všichni, ale stran něhož „sobě přeje každý, aby jej měl — ten *druhý*". Pak bychom se třeba zrovna tolik tloukli jako teď, ale tloukli bychom jako slavíci, kteří se do pěveckého zápasu pouštějí nejraděj tam, kde je silná ozvěna. Proděláváme dobu vnitřního kvašení a choroby, musí se vše vykvasit a vystonat, pak bude pokoj — budem-li mít zevnitřní popudy a živou politickou práci. Že prý už přijde!

Pan barón Kristián Kotz von Dobrž je prý pro vyrovnání s Čechy celou váhou svou, a kdo tu váhu zná, ví již, že vyrovnání přijít musí. Snad je duch pana baróna jen „prorostlý", možná, ale tělo jeho je rozhodně tučné. „Tlustí lidé a tlusté knihy nemívají vždycky mnoho rozumu," řekl Kotz-ebue, ale tlustý Kotz náš má rozum, má přitom politickou váhu, a — jako má růže svou barvu, víno svůj bouquet a paštika s lanýži svou zázračně jemnou chuť, má barón Kotz ještě ke všemu svou vzácnou skromnost. On jí věru nepotřebuje, neboť skromnost je okrasou, kterou přičiňujem k své toaletě, a barón Kotz „nedělá toaletu" nikdy! Vypadal by pak jinak, a toho by byla věčná škoda. Jak daleko to přivedl již náš barón! I když sirkou škrtne, telegra-

fuje se to už celému světu. A jak dlouho jsem mu nerozuměl!

Ještě ho vidím při znamenité oné scéně v pražské sněmovně. Rieger přednesl deklaraci a veškeří poslanci se zdvihli a šli tak svorně a krásně, že i německé listy psaly: „Slušelo jim to." Sotvy byli vyšli, již vstal Kotz a blížil se prázdným místům. Šoural těžký svůj břich z lavice do lavice, vstrčil krásný svůj nos do každého šuplete a jasné oči své pod každou škamnu. Kdepak jsem mohl tenkrát uhodnout, že — — hledá sirky! Bylo mu, výtečnému parlamentistovi, do duše líto, že vyhasl v sněmovně plamen oposiční; on věděl, že svíčka nejlíp se znovu zapaluje, pokud se z ní ještě kouří, ale nikdo mu neporozuměl a smáli se mu! Ovšem, pravého politika výsměch nesplete, Kotz šel z Prahy do Vídně, z pražské sněmovny do vídenské říšské rady a škrtal tam sirkami neunavně dál — teď se mu nebudem moci podívat ani do očí, až se vrátí. A k většímu našemu pokoření vrátí se s plnou ošatkou darů: přinese nám celistvou svatováclavskou korunu, generální sněm, všechno, čeho jsme si kdy přáli, a národní jubileum k tomu. On to říkal vždy těm vídeňským pánům: „Dejte jim, pokud možno spravit šestákem, později to bude stát zlatky!" Ale na příklad Giskra — a vydat jediný šesták, který možno podržet v kapse vlastní!

My na své národní jubileum ještě čekáme, Němci sobě své již odbyli. Aby neumřeli dlouhou chvílí, aranžují — *zábavné* vlaky pro ty, kteří chtějí vidět, jak nešťastnou se stala Paříž! Němci chtějí vidět onoho obra, který byl ještě silnějším než veškeré voje německé a jemuž se říká: neštěstí národa. Úsměvně se budou procházet ulicemi města, a za nimi půjde bída statisíců, zvědavě budou prohlížet zčernalé domy, pod jichž zříceninami ještě leží podrcené mrtvoly obyvatelů, a budou přecházet přes prahy, jež znamenal mor. Zábava vzdělanců a zvědavost co nejušlechtilejší! Ovšem nepotřebuje tak velké neštěstí, jakého zakusil národ francouzský, žádného zalhávání a nepravého studu

víc, ale dotýkat se pro zábavu pouhou ran obnažených, k neštěstí přidávat posměch, to je, zkrátka řečeno, sprosté. Vzroste-li Francouzům z posavadního velkého neštěstí pravé štěstí, přijde krutá odveta za ty „vlaky zábavné".

Až *my se budem jednou radovat!* Bůh ví, bude-li to kdy plně a proč nemám nikdy plné důvěry! Vždycky se mně zdá, jako bych se obelhával, myslím-li na nezkalené štěstí českého národa, nevím proč mám největšího toho mučedníka mezi národy za mučedníka věčného! Povždy mne napadá krásná, ale smutná bajka „o radosti a bolu". Radost lítala světem, sem a tam, bavila se všude a byla všeho hned syta. Konečně setkala se pod dutým stromem s bolem. „Čekal jsem a věděl jsem, že přijdeš," pravil bol, „teď půjdem pospolu." Radost ho odstrčila, ale bol chytil se za její roucho a držel se pevně. Od té doby nemůže se ho radost zprostit. Pospíchá a pospíchá, aby ji nevzal kolem pasu. Někdy klesne bol a radost unikne na nějaký čas. Ale sejdou se vždy zase. — S *naší* radostí setkává se bol až příliš záhy! Pěvec Čelakovský viděl pod „českou slzou" hned nový úsměv — naučili jsme se v úsměvu svém již vidět nový bol!

NÁRODNÍ LISTY 25. června 1871

O TICHÉHO GÉNIA MÍŇ! — GÉNIOVÉ VŮBEC „OD TEBE TO NEBOLÍ!" SAISON MORTE, ALE NE V DIVADLE

△ *V Praze 1. července*

Mám ticho-geniální nápady. Totiž, jen tento týden, který patří tak zvaným „tichým géniům", především Jungmannovi. Náhle se objeví pravda, založená na vlastních jeho zápiskách, že Jungmann, ten klidný, mlčelivý budovatel české mluvy, smetanový veršovec a mírný vypravovatel, byl vlastně velmi ostrým hochem v oboru myšlénkovém, že měl v sociálním a politickém životě náhledy pokročilé, o náboženských názorech pak náhled zcela svůj a zcela svobodomyslný. Slýchal jsem sám, jak o něm vypravovali, že v úzkostlivosti své odmítal od sebe vždy všeliké čítání Grenzbotů a podobných svobodomyslných žurnálů tehdejších, jak „pilně chodil na mši a v nábožných rozmluvách sobě liboval", — a on zatím byl svobodomyslný, jenže „to nechal na sobě znát". U Jungmanna ta zalezlost neškodila, nebyl by se mohl stát Jungmannem a nám tak slavně prospět!

Každý génius má svoje zvláštnosti, pro které je právě tím, čím je, — divně bychom se podívali na sluku, kdyby „honem vzala pilulek, než se nechá pro kuchyni zastřelit". „Na génia nejdi s psychologií," praví Jean Paul, „nepotřebuješ mu ve všem všudy rozumět, když on nerozumí ve všem sobě sám"; pro něho bývá poznání výhostem z ráje, jediný pohled do zrcadla a - „poroučím se!" praví nesmrtelnost. Génius je jako středověký stylita: stojí na svém sloupu, lidé čumí k němu do výše a on neví proč. Povídá se, že géniů nejvíc se rodí, když je národ nejnešťastnější, — trochu drahý tedy budíček, ale přec prospěšný! Jsou géniové zlí a dobří, každému století prý bývají dáni obého druhu, jedni, aby národ „zkoušeli", druzí, aby jej povznesli. My měli posud nepoměrně víc těch zlých — zkoušku jsme si odbyli, co dostanem teď za to?

Že prý mnoho! Volný český dech, volné české slovo a volný rozvoj české myšlenky — víc nepotřebujem. Také prý dostanem nějakou národní vládu svou, a na tu se těším. Ať už je jaká chce, jen když bude *dobrá*; nezáleží na kormidlu, nýbrž na tom muži při něm. Nějaký řetěz budem vždycky mít kolem beder, jen ať není těžší než řetěz v hodinkách a ať je právě tak účelný! Budem vládnout s vládnoucími, jen budem-li — zcela totéž chtít co oni. A nebudem-li, — nuže také to bude hezké. Vždyť bude vlastenecká policie s českým lvíčkem na čepici, vlastenečtí státní návladní v čamarách, a budem-li někdo kvůli vyšperkování nudných dějin oběšen, bude ortel alespoň český a otištěn v orgánu národní vlády české. „Od tebe to nebolí!" Na ten orgán národní vlády zvláště se těším. Budu-li trhán co spisovatel, budu trhán úřadně, za ministerstva toho a toho, a to je zvláštní čest; vynadají-li mně co člověku, vynadají opět úřadně, a to je vždycky hezké. A trhán budu, to se rozumí. Ještě nezačal vycházet žádný nový český deník, aby jeho fejetonista — nejspíš kvůli osvědčení talentu — nepustil se nejdřív do mne, a ještě žádný deník nezašel nebo nezměnil titul či formu, aby nezdrchal již v posledním tažení ještě jednou mne, jen tak na památku. Orgán úřadní ale má nejvíc proměn — ani nevyjdu ze zábavy! Zcela přirozeno, proč jsem fejetonista, totiž pták, který chce-li lítat, musí svá křídla co nejšíř rozepnout — bouř vždycky zalehá do širších křídel víc! Lichotím si tím, když nemám právě nic rozumnějšího co dělat.

Ustanou prý hádky, ustane politický boj, nastane tedy klid. Bude pravé červencové poledne, kdy

v promrzelých pauzách
jen cvrček píseň svoji odfrkává.

Všeobecná saison morte, klid mrtvoly, ticho hřbitovu — hřbitovu a mrtvole to tak sluší! To by nebylo ovšem žádné neštěstí. Máme toho doma tolik co dělat, k čemu je klidu třeba, a tak dlouho už jsme ho neměli! Těší mne, že mohu

alespoň v jistém ohledu konečně říci, abychom sobě vzali příklad — z českého divadla. I když pro všechna divadla předepsána saison morte, naše divadlo za nynějšího řízení právě v té době klidu nezná odpočinku od práce. Dřívější odkazování ze zimy na léto a z léta na zimu bohudík přestalo. Novinka se předvádí nyní za novinkou a také pro část zimy je vypracován repertoár zcela nový. Vše, co se děje, děje se s rozmyslem a pílí. Škoda, že operní pohostinské hry končily akordem disharmonickým a *německo*-českou cedulí na českém divadle — smělý to čin a první svého druhu po mnoha letech! Nebylo disharmonie potřebí na konec, když byla na počátku a v průběhu svornost, — když zpíval pan Augusti náhodou falešně, vzala tu faleš slečna Hanušova na krásná ramena svá, a když nechtěla zpívat Vitalka „Julii", odneslo to ředitelstvo, větší vzájemná obětovnost už přec nemůže být! Radost mám ale, že se nedávala Somnambula. Je to opera italská, ale špatná, a já mám italské opery rád!

Jen ať se nenechá nynější ředitel mýlit a ať pracuje posavadním svým způsobem dál — nevděčnost národa ho nemine. Nejvíc ho budou podporovat nadávkami ti, kteří — do divadla nikdy nechodí. Těm poměrům se říká „u nás".

NÁRODNÍ LISTY 2. července 1871

ÚKAZY NEVŠÍMAVOSTI, ZÁROVEŇ POTĚŠITELNÉ DŮKAZY NÁRODNÍ ZRALOSTI RADOST DO BUDOUCNOSTI PODLE OBRAZU BOŽÍHO

△ *V Praze 8. července*

Načpak pořád a pořád uznávat velkých mužů, bylo to tak důstojné a tak pěkné, že v den 6. července — den narození i úmrtí Husova — o Husovi naše časopisy ani nemukly! Ale ani jediný, a to je tím pěknější, že nasvědčuje nastalé již velké národní svornosti. Ovšem, den nato byla přec ve všech časopisech lokálka, že prý „lid" nezapomněl na den ten, že se sešel před domem Husovým, tam patřičně zpíval a patřičně byl policií rozehnán. Tomu se však nemůže člověk divit, v lokálkách se mluví o potraceném plodu a o spadlém komínu, o nezralém ovoci i renitentním drožkáři, pročpak by se tam nemohla někdy učinit zmínka o jiných, menších ještě maličkostech! Jakož se také nedivím policii, že rozháněla ty satiriky, — to by bylo pěkné, aby si v Rakousku někdo ještě zpíval! Má-li kdo u nás právo na rámus po veřejných ulicích, je to zajisté jen policie sama, která se v tom nejspíš exercíruje. Ten pan policejní strážník, který včera, při regatě, na Řetězovém mostě „dělal pořádek", byl zajisté už něco vyššího, tak na obecenstvo křičet jsem již dávno neslyšel! Ale nevyznávám se teď už v těch hodnostech!

Nemůže se arci konečně upřít, že Hus byl dosti velkým mužem a hrdinou; vypravuješ se o něm, že umřel docela pro své přesvědčení a beze slz. Ale proto! Vždyť se to stalo už před pěti sty lety a ani ne v Čechách! „Člověk nestojí za nic, nenadchne-li ho *blízkost* velkého muže," praví kdosi; nemusím vyvodit, že *vzdálenost* musí působit naopak. Hus může pánubohu děkovat, že neměl jmeno víceslabičné, znali bychom dnes z jeho jmena nejspíš již jen slabiku poslední, jako ozvěna. „Nadšení není slanečkem, abychom je mohli jíst nasolené ještě po několika letech",

a když už čerstvého nadšení nemáme, raděj toho nechme, ohřívaná pečeně tak mizerně chutná! „Lid“ je ovšem věčně mlád, modlí se k ideálům a nemá své národní svaté jen pro parádu; on může být nadšen jak chce, jeho mládí se vše odpustí. Ale „my dorostlí“! My musíme právě teď dokazovat, že jsme ve všem všudy už dozráli, — tedy jen proboha žádné nadšení! Také známe zeměpis, víme, že naše vlast leží na severu, kde léto scvrká se na týden, lev pouště na kočičku za krbem, krokodýl na ještěrku, palma na ledový květ zmrzlých oken a nadšení na rampouch. Tedy jen nic negeografického!

Máme beztoho plnou hlavu věcí důležitějších, je tu vyrovnání, korunovace atd. Do vyrovnání mně arci nic není — nejvyšší, čeho dosáhnu, budu-li hodným, bude as, že „upadnu“ hned první den „v nemilost“ —, ale na korunovaci se těším jako dítě na skvělou parádu a velkou slavnost. Mám červené fraky tuze rád, jako každý dobrý vtip, a třírohý klobouk mně vždycky připadá jako trojhran před fejetonem — a červených a třírohých bude jako máku v poli! Těším se na průvody, slavnostní hry, iluminaci, mám co spisovatel radost, že papírníci strží hodně peněz za materiál na petice, a co rozumný člověk těším se odůvodněnou nadějí, že veškeré měšťanské sbory a spolky veteránské trefí radostí šlak, už provždy. Také doufám, že na četných zkřivených zádech a na zádech křivících se zas před zády už zkřivenými budu moct s dávnou zálibou pokračovat v sociálních studiích svých o křivkách a v svých studiích přírodních o parasitech na tasemnicích. Budeme mít fůru „čestných panen“ a těch jsem milovník. Ale nejvíc se těším na dvorní banket. Budu k němu pozván, to se rozumí, neboť zlé huby se musí zacpat. Nevím ovšem, co se při tom banketu stane z mé svobodomyslnosti, vímť, že i ráj ztracen při jídle, že ženich zadávající svou svobodu zasedá k hostině, ale — jen když se člověk dobře nají! Za to vám pak popíšu všechna jídla a formu všech tortů, kterýže vypadal jako dostavené Národní divadlo, item jako chrám Svatovítský, item Národní museum, item česká universita atd.

Bude radost všeobecná, všeobecná spokojenost a blahobyt. Policajti budou sice mlátit kvůli pořádku do lidu, ale z toho si nesmíme nic dělat, vždyť je to jedno, čím se kdo rozstůně, zdali bitím čili pitím — na samou „slávu“ a „na zdraví“. Mezi lid se budou házet peníze a kusy pečeně, tyto kvůli kabátům obaleny v čísla „vládního orgánu“. Budou se razit zvláštní korunovační mince, a kdo bude mít peníze, může si je koupit. Mnohý, který jakživ proti zákonům se neprohřešil, stane se vzdor tomu „svatováclavským rytířem“; mnohý, který noc ještě prochrápe co sprostý občan, bude ráno šlechticem. Lidé zcela nevinní dostanou řády — abych takle také já dostal nějaký řád! Může si to někdo pomyslit? — já ne, a přece se třesu!

Povídají, že prý korunovace je pouhá ceremonie a každá ceremonie že prý je jaksi „branou k budoucnosti“. Jen abychom nezůstali v bráně stát a nezapomněli, kamže jsme vlastně chtěli!

Nemýlím-li se, bylo první slovo, které pánbůh pronesl: „Budiž světlo!“ Ať o tom ale rozhodnou naši učenci!

NÁRODNÍ LISTY 9. července 1871

△ *V Praze 29. července*

Nemám rád návštěvy, ale konečně — jednou za dvě leta může jít každý k sobě. Zaklepal jsem tedy na své dvéře — „dále!" — a vstoupil jsem.

„I servus!" zvolal jsem skoro nedůvěřivě a učinil jsem si dva kroky vstříc. „Žeť pak jsi se přece letos odhodlal —"

„Navykl jsem cestování, a poněvadž letos nejdu snad nikam jinam, jdu tedy aspoň k sobě. Cesta ze sebe do sebe je prý jedna z největších, praví nejen filosofové, nýbrž i moudří lidé!"

„Pořád mudrcký, pořád!" usměju se dvorně na sebe. „Prosím tě, sedni a vezmi cigáro."

Vím, že mám viržinky vždy vybrané, vzal jsem tedy, zapálil a usedl jsem si na pohovku naproti sobě.

„Děláš teď něco? Podle jakého receptu žiješ?"

„Podle mírumilovného z Nevěsty messinské. Pračky v českém národě přestaly, jak by usek. Člověk si zas jednou odpočine. Žiju idylu, naslouchám bublavému potoku, myšlenky moje hrají si jako skákavá jehňata, pískám na flétnu Meysedrovy variace a budím ozvěnu hor."

„A nestýská se ti?"

„Po rvačkách? Ne! Člověk je dobré zvíře, hned trochu na měkko, a stalo se už, že lidé milovali i své nepřátely. Těžké je to ovšem!"

„Nu neškodí věru," přisvědčuju sobě, „že jako kapely pruských pluků místo Wacht am Rhein hrajem již jen Lendeckův Friedensmarsch. Národ naslouchá. Pračka je beztoho jen zábava, měli jsme asi tři leta politické vagace, tedy jsme se bavili. Teď čekáme, že nastane doba práce, a k práci musí být mír. Už jsme ten český svět zasadili zas do starých,

mírných kolejí a držíme za kliku, abychom jím zatočili dál."

„Duchaplně flašinetářské porovnání!" přebírám zas sobě slovo. „Žeť konečně národ má se dožít nějaké radostnější doby! Je ovšem smutno, že se má již radovat, není-li více násilně zkracován ve svých právech, a že má být již vděčen, není-li jen stále a stále urážen v tom, co je mu nejsvětější. Máme ještě tak málo dobrého! Ale — ‚vše dobré,' praví prastarý řecký básník, ‚možno sobě koupiti od bohů, jenže ne za peníze, nýbrž za *práci*.' Každý musíme se přičinit, seč síly jsou, nikdo nesmí lenivě čekat, ‚až nám pánbůh požehná', — pánbůh má *obě ruce* plny práce pro nás, čímpak nás má žehnat?" a podívám se na sebe tak rozhodně, jako bych netrpěl odporu.

„Zhaslo ti cigáro," pravím přátelsky — „jakpak si tu práci myslíš?"

„Jak si ji myslím!" a přisedám blíž k sobě. „Nechci, abychom byli jen ořechem, nýbrž chci, abychom měli také šťavnaté *svoje* jádro. ‚Brus českého jazyka' je pěkná věc, ale brus českého *ducha* je věc ještě hezčí. Budem prý mít svoji ústavu, dobrá, ale nejlepší ústava bez národního vzdělání je jen papírovou fángličkou na věži. *Po česku* se musíme ve všem všudy vyvíjet, národní vzdělání musí se především skvít na praporu našem!"

Pronesl jsem to k sobě ohnivě, ale už se mně zdálo, že příliš mnoho mluvím sám, a poněvadž mluvím také rád, přetrhl jsem si náhle řeč.

„Dovol, abych ti přečetl něco z Jahnova Deutsches Volkstum! Zde je mám a zde je nejmilejší mně místo z něho: ‚V celém životě národa nejsvětější okamžik je ten, kdy se národ probudil ze své mdloby, kdy zprostil se svého strnutí, po prvé zase nabyl sebevědomí, na svatá, pravěká práva svá se rozpomíná a na věčnou povinnost, aby si je zachoval; kdy konečně poznává, že jen samovraždou na národních svých vlastnostech spáchanou zmizeti může z řady národů ostatních. Svět se začíná pro něho jakby *znovu tvořit*, pozná-li, do jaké, každého národa nehodné služebnosti dostal se *cizáctvím*.'"

„Chlapík — ten Jahn, a už Němcům přinesla doba ovoce!"

„Cožpak už bereš hůl — máš tak naspěch?"

„Nepospíchám tak, ale vím, že ty poslední minuty návštěvy, které člověk tráví již stoje a s holí v ruce, jsou nejpříjemnější. Ale" — a předstoupil jsem až zrovna před sebe — „myslíš doopravdy, že nastane teď uvnitř národa mír, že v žurnálech bude pokoj?"

„Nu ať si není zcela," a položil jsem si ruku na rameno, „vždyť mají různé náhledy své právo a nepřejem sobě klidu mrtvoly. Dá-li pánbůh nějaký duševní boj, zaplať pánbůh za něj. Miluju boj, ale elegantní, šerm, ale rapírem, miluju vtip literární a satiru politickou, ale ne osobnost soukromou."

„Ale nezapomeň, že spí-li tvoje zášť, bdí třeba zášť jiných!"

„Dobrá, jsme také zde, oko pak za oko, zub za zub, posud jsem vždy splatil i s předepsanými úroky, co mně kdo půjčil."

„A vím-li, kdo proti mně, vím také, jak se připravit na něho. A mimo to bude obecenstvo již přece seznávat, kdože začíná a kdo jen odpovídá. Servus!"

„Tedy přece už? Kdy zas přijdeš?" a doprovázím se přátelsky ke dveřím.

„Totiž ‚na táčky' teprv, až bude v národě vesele doopravdy!"

NÁRODNÍ LISTY 30. července 1871

NEPOCHOPITELNÉ IDYLY
PŘI VELMI POCHOPITELNÝCH RVAČKÁCH
PŘÍTEL A SYMBOL—CHYSTEJME SI PRÁDLO!
JISTÝ NEOŽELENÝ

△ *V Praze 5. srpna*

Musím opakovat lokálku pražských listů, které sobě nikdo nevšíml a která byla přec tak krásna, významna a památna: „— — V hostinci přítomných *několik* Němců počalo v radostném rozčilení bouřlivým způsobem dávati najevo svůj souhlas s písní (Wacht am Rhein). Jiná, a to *hlavní část* obecenstva počala ale pískati a syčeti. Zanedlouho však obě strany v hostinci se utišily. Venku ale Němec jeden vyslovil se u přítomnosti Čechův o českých hostech způsobem tak urážlivým, že slova jeho vůbec ani nelze opakovati, a výrok jeho měl za následek nový svár, při němž *Němci* počali se sápati *na* Čechy, takže některým jednotlivcům šaty byly poškozeny. Rvačka trvala dosti dlouho, až posléze čeští studující *odstranivše se* učinili sváru konec."

Slyšel jsem už tak mnohou krásnou bajku o „mírném jehňátku", o „bílém holoubátku", které „ještě cucá", o „bezbranné květince", ale jakživ nic tak pohnutlivého, jako jsou tyhlety historky o českých rvačkách s Němci. V pražském *českém* hostinci, u hostinského *Čecha, českými* hudebníky hraje se Wacht am Rhein! K tomu ještě obecenstvu, mezi nímž je jen *několik* Němců. Venku vysloví se pak Němec o českých hostech tak urážlivě, že slova jeho vůbec není lze opakovati, a za to — sápou se Němci na Čechy! Perou se spolu a konec sváru stane se tím, že čeští studující se *odstraní!* Co chce člověk ještě — míň!? Vyhledal jsem si čtyry doktory medicinae a jednohlasně tvrdili, že má každý, ale prý *každý* člověk žluč. Pozoroval jsem po celý týden všechny mne potkávající lidi a mohu ubezpečit, že každý měl dvě ruce, z nichž v případu potřeby mohly se skoro hravě stát dvě pěstě. Také jsem pozoroval — a nebyl

to žádný optický klam —, že většina těch rukou držela hole — — a on si dá někdo v Praze zahrát Wacht am Rhein, vynadá nestydatě Čechům a opanuje bojiště!

Takového něco nerozlušti ani sužovaný Örindur, leda jistý můj přítel, o němž chci hned vypravovat krátkou historku. Mám album. Přítel můj kreslí dobře, i požádal jsem ho, aby mně na bílý list vymaloval symbol „českého ducha". — „Kterého?" — „Politického, příteli!" — A druhého dne mně přinesl list již vyplněný. „To snad patří do alba některé láskou se rozechvívající švadleny?" ptám se rozhněván. „I ne, nenašel jsem trefnější myšlénky!" Uprostřed lístku bylo několik krásně modrých obláčků, kulatých a boubelatých. Po nich jel pěkný dvoukolý vozejček, do něhož zapřaženo dvé bílých holubic, s palmami v zobech. Na vozíku stál amórek a metal střely lásky. Jak staré a něžné! Teď ještě poprosím přítele, aby mně namaloval také symbol německého politického ducha. Nechci, abychom ho přijali za svůj, jsem vůbec proti přebírání všeho německého k nám; ale — dvě mají Němci věci, jež bychom přece mohli si přesadit do české zahrádky. Jsou to dvě zcela krátká pořekadla. Jedno zní:

Allzulanger Glimpf
bringet endlich Schimpf —

a druhé:

Persönlich' Streit ist schlechter Streit,
doch wer nicht Ruh' hat, den schlag' breit.

Nepřeložím je do češtiny, národ sám si je musí přeložit. Ovšem, bude-li chtít, vždyť prý mírnost je vlastně nejlepší zbraň. Ta prý nám pomohla nyní již ke skutečnému vyrovnání. Já tomu nevěřím, že je už vyrovnání, a neuvěřím, pokudž nespatřím nějaké ovoce. Na příklad zavírání „mladočechů", „liberálů", „demokratů" a jak jim říkají. Já jen tak z přirozené opatrnosti napomenul jsem dnes pradlenu, aby si tentokrát pospíšila, — je také pravda, do kriminálu posílat prádlo dělá už obtíž.

Mimo onu hrdinnou lokálku mne zabolela ještě jedna věc. Je to tak s tím světem nevděčným! Umře přec Tausenau, král špiclů, ,,Karfiol", jakž mu hantýrka policejní říkala, a již dnes, jako by nebylo po něm ani památky! Nikde fejeton se začátkem: ,,Již ho není! Ach bylo letos jako před pětadvacíti lety dne 29. července! Tenkrát střelil úkladný Henri po Louis Filipu, ale netrefil se ho; letos střelila úkladná smrt po našem Tausenauovi — ach, trefila se ho až příliš dobře! — Bylo půl jedenácté. Slunce se náhle zahalilo" — — atd. Nikde ani obšírnější biografie, která by na příklad začala: ,,Sotvyže složil důležitou hodnost kaprála furvezňáckého a přestoupil k civilu, oddal se hned s celou duší svou hře v karty," — nebo: „Sotvyže ukončil dlouholetá studia svá o některých posud nedosti jasných místech v zákonech, ihned přistoupil v služby policejní." Ba ani lokálka: ,,Včera se pohyboval tichý, ale dojemný průvod od kaple sv. Jindřicha. Nikdo z kolemjdoucích netušil, že tu vezou smrtelné zbytky nesmrtelného ‚Karfiola' —"

Pak pracuj, člověče, služ věci dobré a namáhej se!

NÁRODNÍ LISTY 6. srpna 1871

STĚHOVÁNÍ SE DO ZASLÍBENÉ ZEMĚ PRUSKÉ
ŠLI, KDO PŘIJDE MÍSTO NICH?
PĚVEC „ČERNÉ ZEMĚ"

△ *V Praze 16. září*

Stál jsem vloni na břehu Červeného moře a hleděl na místo, kde opustili Židé Egypt, a stál jsem dnes v žurnalistické lóži českého sněmu a hleděl na místo — — však už je každému známo, že náš sněm je od dneška bez krajní levice! Šli, když byli vyjedli maso z hrnků, když byli zemi přivedli na mizinu a když pro ně národ náš navštíven byl více než desíti ranami. Nebyli podrobeni, panovali sami, a šli, když měli mít jen rovné právo s námi; nepracovali, jen požívali, a šli, když zasedali také jiní lační ku stolu. Šli dnes ráno, když jim byl mosaický Tagesbote ne prorockou holí, nýbrž klackem bouchnul do vody. Vody se rozstouply, zase pak srazily, ale nikoho nepohřbily, protože nebylo nikoho, kdo by byl volal uniklé zpět. Politický náš svět je o několik mimovolných komiků chudší a sněmovna česká o několik nechutných postav. Viděli, že po desítiletém panství učinili bankrot, ale do nové práce neměli chuti. Již se netrestá bankrot jako za dřevních dob, bankrotář nemusí chodit městem, v jedné ruce psa, v druhé kamení, a neběhají za ním pro posměch kluci s prázdnými sáčky. Po našich bankrotářích nezbyly ovšem prázdné sáčky, jen prázdné lavice, také na znamení.

Vyšli co nepřátelé českého národa a musíme již to nepřátelství jejich přijmout. Vždyť povídá sám jich básník:

Dir müssen feind sein: die die Knechtschaft wollen!
Dir müssen feind sein: die die Wahrheit fürchten!
Dir müssen feind sein: die das Recht verdrehen!

A šli bez rozloučení. Zcela přirozeně! Zcela tak, jako když vrabec dorostlý vylítne z hnízda a zvadlý list padne se

stromu — vrabec se také neohlídne a list nemá ani jediného slova.

Tagesbote učinil vše za ně. Pravil mezi jiným, že prý nemohou připustit zákon o rovnoprávnosti, že nemohou přivolit, aby byl na příklad úřadník v Čechách člověkem vzdělaným, tak vzdělaným, aby znal až i Tomíčkovu mluvnici. Jako bychom redaktora Tagesbota nutili, aby se stal u nás úřadníkem, a jako by mu nescházely jiné ještě vlastnosti k tomu než Tomíčkova mluvnice! Ale trochu má pravdy přec co do té rovnosti všech! Pokud bude ve světě rozum a blbství, dobrota a slota, potud nebudem sobě vskutku všichni rovni ve světě.

Odešli, když měli pomáhat budovat chrám bratrské lásky a vyklenout oblohu svobody. Dobře, budem klenout sami, snad se nám podaří přec ta obloha, pod níž jedině mohly rozkvést Athény a Florenc a bez níž v Čechách tak dlouho bylo teskno a pusto. Oni arci vědí, že odchodem svým neztratí ničeho. Vědí, že ani nemůžem jinak pokračovat než svobodomyslně, že krajanům svým německým, i když zde pro čas zastoupeni nebudou, podáme vždy půli všeho, čeho se sami domůžem. Uznají to krajané naši? Podivně, prapodivně rozvinuje se duch německý!

Známý prof. Fallmereyer napsal v dubnu 1845 do přílohy Augšpurkyně:

„Opováží-li se někdo z nás uznati, že mají Slované týž úkol ve světové historii, jaký my, řekne se mu v Německu, že je to zalhávání německé filosofie, ne-li docela zráda na vlastní krvi. Jako mohamedáni i ráje za našich dnů stejně se smějí programu vyslému z Gülhane, také u nás všechny smířlivé návrhy zanikají v národní zášti. Slované mají zůstat otroky, veškerá jich snaha, aby dosáhli moci a platnosti a využili geniálnosti své, sluje Němcům drzostí, ano i hříchem proti řádu světovému. Nechť vystoupí někdo v Německu ve prospěch Slovanů, ihned pozná, že rozumněji by jednal, kdyby sdílel zášť, nespravedlivost a náruživost ve vlasti bující, než aby hlásal mír a právo, o nichž nikdo ani slyšeti nechce.“

J. Erazim *Vocel* citoval v Labyrintu slávy slova ta a dodal: „Mnoho-li pravdivého tato slova v sobě obsahují, to prof. Fallmereyer sám nejlépe ví; avšak pevně doufáme, že sousedé naši, poznavše mravní následky našeho národního snažení, déle se zpečovati nebudou přijmouti nás do ohrady národů, vůlí páně k vyšším úlohám povolaných."

Pětmecítma let je tomu, co Vocel slova ta napsal, dnešního dokladu, že naděje jeho byla leda nadějí do daleké ještě budoucnosti, více se nedočkal. Pěvec Přemyslovců, Meče a kalicha a jiných zpěvů, jež rozohňovaly mládež naši a pomáhaly vypěstovat nynější generaci železnou, dokonal! Jak neodolatelně působil na nás Vocel! Je tomu právě také pětmecítma let — psali jsme rok 1846 —, když nás as deset drobných parvistů s velkým zápalem pustilo se do vzájemného vyučování se češtině. Bůh sám ví, co nás k tomu přimělo, ve spojení s literárním světem jsme přece nebyli, o národních snahách tajných horlitelů jsme nevěděli — ale nemohli jsme se ani dočkat čtvrtku a neděle, abychom se sešli do české své školy. Škola byla v Poštovské ulici, na schodech k půdě. Na nejvyšším schodu seděl, kdo předčítal, po ostatních schodech jako po žebříku my ostatní. Tu náhle kdys vystoupí soudruh. Seznal někde Černou zemi Vocelovu a začal ji deklamovat. Dojem na nás byl nesmírný, byli jsme unešeni, rozechvělí nadšením i žalem. Rozplakal se deklamátor a rozplakali jsme se všichni. A když jsme se pak rozcházeli, ptali se nás lidé, kdo nám umřel.

Skoro zapomenut byl Vocel již za doby poslední, vřava denních událostí přehlušila jeho jmeno a vlny bouří českých oplakovaly jeho památku. V nejrozhodnějším okamžiku našem zase to jmeno náhle zaznělo. „Černá země" to zas, jež nám sáhá k srdci, černá země a hluboký hrob pěvce. Je sobě národ toho vědom, kdo nám umřel?

NÁRODNÍ LISTY 17. září 1871

O NIČEM A O VŠEM, TAKÉ O ÚSTAVÁCÍCH A O NÁS

△ *V Praze 23. září*

Mám prý psát dnes fejeton politický — a já nerozeznám v politice ani „gallus Matthiae" od „galli Matthias". Politice rozumím zrovna tolik co logaritmům, kterým nerozumím pranic; můžete mi ukázat spis logaritmický a říct mně, že na těch tabulkách jsou domovní čísla celé Evropy, já vám uvěřím a pomyslím si: „Umí-li Lustkandel logaritmy, má vyhráno, trefí v Berlíně hned do kvartýru!" Ale to neškodí, knihu můžem recensovat, aniž bychom ji čtli, a o politice můžem mluvit, aniž bychom jí rozuměli, — je-li pravda, pane Lustkandle? Přečtem si rychle několik přednášek Kuna Fischeŕa Über die Entwicklungsformen des Witzes a jsme připraveni promluvit konečně dost moudře o politice ústaváků.

Již je známe všestranně! Jednou povídal pan hrabě Hohenwart — bylo to před červenými křesly říšské rady —: „Zanášení se politikou je národům právě tak prospěšné jako jednotlivci tělocvik." O tělocviku pronesl se ale velmi chvalně zas jistý připitomělý pedagog německý: „Tělocvik poskytuje učitelům příležitost, aby žáky své poznali také z jiné strany." Ústavověrci jsou vskutku v politice jen naši žáci, třebaby bez talentu — viz odchod z českého sněmu — a my páni učitelé seznali jsme je tedy při politickém turnování již i z jiné strany a vidíme teď, že jsou zpředu i zezadu stejni! A již se nepolepší, vzdor tomu, že prý vůdce jejich doktor Raudnitz řekl: „Vídenské žurnály nám aplaudují — museli jsme vyvést něco hloupého!" Škoda, že jim to neřekl na sněmě, ale tam on se drží skalopevně zásady: „Zu den redenden Künsten gehört auch die schweigende."

Ještě jednou pokoušeli se, aby nás spoutali. Ještě jednou chtěli tomu, aby Learův šašek měl provždy pravdu, říká-li:

„Pravda je hafan, a ten patří do psince; musí být vymrskán, anoť se paní čubce dovoluje státi u krbu a zasmrádět." Na nenarozené ještě české vyrovnání chtěli vyzvat všechny státníky šťastné Translajtánie. Potřebovali jen člověka, který by toho dovedl. A vyhledali si Giskru, kterému se jako králi Midasovi vše pod rukama v pouhé zlato mění, a měli k němu i z jiných důvodů důvěru jako ku — svému králi.

„Dovedeš vyštvat Uhry na ty Čechy?" ptal se krásný Herbst a zaklepal mu na rameno. „Máš nějaký nápad?"

Giskra si položil prst na čelo, jako by chtěl říci: „Durch diese hohle Gasse muß er kommen", a řekl: „Mám!"

Také vskutku měl, vskutku jel a výsledek — svět si hladí se smíchem věšné bříško své a vy mně dovolíte, abych vypravoval anekdotu. Je sice stara, známa, ale i Giskra mně ji odpustí, protože je pruská.

Bedřich Velký, král, spisovatel a voltairián, slyšel kdys o jistém faráři slezském, že prý tento umí duchy přivolávat. Dal sobě ho přivést do Berlína. Farář přišel a král Bedřich, aby ho hned zpočátku nezaleknul, začal co nejsladším tónem:

„Vy prý umíte duchy přivolávat, pane faráři, je to pravda?"

„Umím, Vaše Veličenstvo, jenže nepřicházejí!" —

Povídá se, že prý sobě v Uhrách ani té vznešené návštěvy pořádně vážit nedovedli. Ještě prý u Prešpurku se Giskra ohlížel, volá-li ho Deák zpátky, ale Deák již v Pešti se vyjádřil, že s každým nemluví. A giskrovci prý hodlají učinit přec ještě nějaký pokus, aby neněmečtí národové přišli zas k své dávné a tak krásně již navyklé špitálské polívce.

Ano, nejsme s nimi ještě hotovi a tak brzy asi nebudeme! Pořád ještě se mně zdají naše kmeny československé jako skupení Laokoona, sevřené děsným kruhem poměrův. Humánnost našich odpůrců nemá smyslu pro vznešené skupení to, a kdyby se jich někdo ptal, proč, pokrčí rameny nebo řeknou nanejvýš: „Laokoon! Co máme mít za smysl pro scénu, která je — v přírodopisu tak řídka!"

Viděli, že kruh poměrů již se počíná uvolňovat, honem chopili se nože na dobití oběti — naštěstí byl to nůž „bez želízka a bez střenky". Všemi silami musíme se bránit, ale *všemi*! A je ještě u nás tolik sil nerozpoutaných, tolik neuvědomělosti, která zmizet musí, má-li národ nabýt plné ceny své! Byli jste při pohřbu Vocelově? Odbýval se v Praze, jak známo, a Praha je prý velké město a k tomu prý velké město české — a za pohřebním vozem kráčel houfec ať čtyr set lidí! Umřel veterán spisovatel český, básník Meče a kalichu, Přemyslovců atd., ale obecenstvo mělo nejspíš někde co dělat. Oni to nahradí, až budou zouvákáři světit svůj prapor, přijdou všichni!

NÁRODNÍ LISTY 24. září 1871

NAIVNOST V TEPLICÍCH
HERBSTOVÉ ŠLI NA FLÁM
PALIČI, ENERGIE, JANEČEK A BALET
POBOŽNÉ PŘÁNÍ, PAK PROSBA K OTCŮM

△ *V Praze 30. září*

„To je hezké od vás, pánové vysoce učení, že přicházíte mezi nás hloupý lid!" stálo doslovně z Goethe opsáno na jedné z vítacích bran, postavených zavítavším do Teplic členům spolku pro dělání německých dějin v Čechách. Jak krásné to sebepoznání! — a člověk se nediví, že musí každého tohoto vysoce učeného rovněž hluboce pohnout! Také prý se tam pohnutím zrovna rozplývají všichni ti Herbstové a Hasnerové, jichž pouhé slovo stačí, aby zvrhli Hohenwarta i s celým narovnáním, a pouhé objevení se, aby porazili všechny Čechy, totiž všechny feudály, klerikály, ba i zároveň samu bibli. Jen se objeví, a každý hned řekne: „Jak ta bible lže! To jsou přec snad také lidé, a v bibli stojí, že pánbůh stvořil člověka dle svého obrazu! Cožpak pánbůh vypadá jako Herbst? nebo plácá jako Hasner? nebo sebou hází jako Pickert?"

„Pojďte jen k nám," volá Herbst k teplickému samozvaně hloupému lidu, „nebojte se nás, my vypadáme jen tak velce, když stojíme nahoře a když se na nás hledí zdola, — teď jsme sami dole." A pak má Pickert řeč a dokazuje, že už praotcové nás Čechů nestáli za nic, protože prý „jednali praotcové jich Němců právě tak jako nynější" — Pickertové a nebyli za to ihned vyhozeni ze země. A pak vystupuje Hasner a sděluje shromážděnému lidu, že on, ten shromážděný lid, je nesmírně nespokojen. Lid se diví, ale křičí známým z Offenbachových Banditů akcentem: „My jsme velmi nespokojeni!" A ihned telegrafují řečníci pak dotaz do Vídně, zdali se Hohenwart pořád ještě nebojí, že už se musí bát, vždyť oni prý jen proto tak mluví, *aby* se bál. Je prý celý německý lid za nimi, odhodlán k revoluci, ano prý i ženské z jistého místa německého podaly již rázně

psanou adresu důvěry! Podivno, a zcela proti přírodopisu! Je přece známo, že vzdor tomu, že mají nejlepší psací brka, husičky nepíší nikdy nic!

Od onoho dne, co začlo vyrovnání, šmaťhá se Herbst se svými soudruhy demonstrativně po zemi a zakládají všude oheň. Ovšem, kriminální praxe dosvědčuje, že většina zakládaných ohňů pochází vždy od potulujících se chasníků, kteří jsou právě z práce propuštěni! Musí se tomu učinit přítrž, jenže — jak? Četnictvo je naučeno jen na Čechy a privátní energie je u nás zcela zbytečně zapovězena — jakpak se může něco zapovědít, co ani není!? My měli v novější době jen jediného energického člověka, Janečka, a toho jsme si sami pověsili! Ale kdyby byla energie, kdyby někde ty paliče svázali a na fasuňkový vůz hodili, šel bych jim až do Podbaby vstříc. Mluvil bych jim do duše, snad by se ještě polepšili, vždyť jsou duševně ještě tak mladi! O svobodě, o svorném pokroku všech, o rovnosti bych jim rozkládat nemohl, nejsou k tomu elementárně dost vzděláni, ale vyhuboval bych jim, proč nás pořád ještě ve světě tak pomlouvají. Stále ještě tvrdí o nás, že se buntujem s lidmi, kteří dle Sallmayera kdyby byli stvoření světa přítomni bývali, pánaboha by byli stran otáčení se Země, stran oběhu Slunce atd. zajisté laskavě upozornili, co o tom praví bible, Otcové církevní a dogma, — nebo že na milost i nemilost vydáváme se lidem, kteří jsou mimo jiné i tím známi, že na funusy místo sebe posílají jen své koně, snad proto, že jsou citlivější. Ano, a řekl bych jim, že se jich pranic už nebojíme, provedení baletu Fantasca na *dvorském* divadle že posilnilo nás nesmírně v důvěře naší. Potřebovali tam k baletu tomu totiž také zvláštního osla a musili proň až do Anglie! Nu, když tedy v kruzích, nad nimiž se právě teď ve Vídni disponuje, není víc ani jediný domácí zvláštní osel, nebude tam zajisté také nikdo, kdo by chtěl ještě vyrovnání kazit! Ve Vídni nebývají sice příliš šetrni k vlastenecké pýše, ale prazbytečně poslat až do Anglie — to by snad přece neučinili!

My můžem klidně čekat, čeho poskytne nám zima, a po-

třebujem jen pánaboha prosit, aby nám uděliti ráčil nějaký pořádný kožich. Mohli bychom si sice také dojít k některému vlasteneckému kožešníkovi, ale vždyť je pánbůh také vlastenec a v první knize Mojžíšově, kap. III, v 21. verši stojí psáno: „Udělal také Hospodin bůh Adamovi a ženě jeho sukně kožené." Můžem tím klidněji čekat, že my, členové obce pražské, právě jsme si dekretovali pět milionů do kasy. Jen aby se za ně neučinilo příliš mnoho novot, abychom nebyli zbaveni toho, k čemu jsme již přilnuli. My jsme jednou navykli jíst ráno mléko chutnající jako louh a nalapat se k tomu smrdutého vzduchu ze svých kanálů, my navykli jíst špatná a drahá masa, pít navečer pět žejdlíků piva ve čtyřech holbových sklenicích, topit se v blátě, když sněží nebo prší, nedostat po celé Praze ani uhlí ani dříví, když je zima právě nejhorší, — a prosíme otce města, aby nás z milých těch zvyků nevyrušovali!

— — — — — — — — — — — —

P. S. Právě čtu ve vídenské Morgenpost statistiku české inteligence a dovídáme se, že máme sice celé čtyry doktory lékařství, ale jen jediného učence. Jste vy neopatrni! Pročpak si neopatříte alespoň ještě jednoho a nenecháte je se pářit?

NÁRODNÍ LISTY 1. října 1871

ZLATÁ DOBA NĚMECKÉ PLODNOSTI NĚMECKÉ CITÁTY — MŮJ TAGESBOTE DĚSNÉ SNY, DÉMON HOHENWART, UMRLČÍ KOMORA A JINÉ HRŮZY

V Praze 14. října

Jak úžasný, obrovsky velký je duch německý! Stojíme nyní jen před jedinou haluzí jeho, před tou rakouskou, ale s ustrnutím voláme: Jak veliký, jak veliký! Neboť veliké je dle spisů apokryfických to, před čímž u vědomí veškeré vlastní, fysické i mravní síly stojím všecek ustrnulý, a s Mošnou, členem českého divadla, volám: „Tuhle tohle nedovedu!" Ne, pánové, buďme skromni a upřímni, stojíme před německou žurnalistikou a přiznejme se jen, že tuhle tohle nedovedem!

Oni slaví zlatou dobu své plodnosti, ti šťastní! Každý národ je něčím jiným plodný. Španělé na příklad dramaty, Němci nadávkou. Jakožto zázrak se vypisuje, že za Filipa IV. čítala španělská literatura na 30 000 kusů her, — vídenská čítá za jediný den daleko přes 30 000 nadávek, a to bez filipa! A přec jako by pro nás na čarovném zjevu tom ležela rouška smutku, slyšíme sice úchvatnou harmonii, ale proniká elegický tón. Vždyť je z přírodopisu známo, že v červenci o druhé hodině odpolední, když slunce již zase zachází, je větší parno než o samém poledni a že člověk je tenkráte schopen děl největších, když duševní síly jeho již zase slábnou. „Das Haus ist gar wohl schwach's — es senkt sich zum Fall, spricht Hans Sachs."

Jsou lidé, kteří mně zazlívají, že někdy cituju něco po německu; jen tentokrát ať mně to ještě odpustí, vždyť myslím na nynější činnost německých krajanů, o nichž už Goethe pravil: „Ihr non plus ultra jeder Zeit — war: Gott zu lästern und den Dreck zu preisen." Tak, teď jsem to napravil! A jen o to bych ještě české pořekadelníky prosil, aby na krásnou upomínku nynější skvoucí doby ode dneška říkali špačkům, že nadávají jako Němci. Kéž je známe

všechny plným jmenem, ty výtečníky, jiż tak nadávají! Ale oni se obalují anonymitou, my víme jen, že články jsou vždy „por un Ingenio de esta Corte" — „od jistého duchaplného ze dvora", a ono je tak těžko nalézt na dvoře mezi všemi bzikajícími vždy toho pravého!

U nás ještě není dost vzdělanosti, totiž dost čtenářů novin ústaváckých. Proto také není ani Tagesbote u nás ještě dost uznán. Ovšem, nemám právě příčiny, abych se ho ujal. Beze všeho ohledu na literární vlastnictví a užívaje náhody, že nenapíšu stran patisku a překladu nad každý svůj článek „Bundesgesetz Nr. 19 v. 11. Juni 1870", otiskuje on mé články, kdy se mu zlíbí, a ondy docela mně přeložil „chasníci" německým slovem „Gesindel" a já přec mluvil o Herbstovi, Hasnerovi a Pickertovi! Jsem vzdor tomu k němu spravedliv, přiznám milerád, že jsem v něm už našel věci zcela dobré, na příklad včera cerbulát, a chválím si uzenáře z našeho plácku, který odebírá půl nákladu Tagesbota a tak mně umožňuje stálé s ním spojení. Jenže mne někdy poděsí — totiž Tagesbote, ne uzenář. Ležím vám ondy po svačině na kanapi — mimochodem řečeno má činnost po celý boží den — a čtu mastný článek. Aha, pomyslím si po třetí řádce, David Kuh četl, že spolupracovníci Prager Zeitungu dostali za mnoholetou oposici proti vyrovnání a za nadávky Čechům po zlatém řádu, on by rád také něco! Ale — kampak s talentkem dr. Brůny naproti eruptivnímu géniu Davida Kuha! Na desáté řádce už byl ve výši jako Platejs, na dvacáté už jako Sněžka, a pořád to šlo ještě výš — mimovolně jsem musel s sebou, již jsem stál na pohovce, zapomněl zcela, že loket povlaku (cvilinch) stojí 82 kr. — volám úzkostlivě: „Pro všechny svaté, pozor — hapá!" — vtom mne vzpamatuje zvuk vlastního chraptivého hlasu, vidím se v jizbě samotna a slezu zahanben zase dolů. Nesmysl, mít strach o tak opatrného muže! Vždyť sám citoval nám kdysi slova Vincentova: „Spadnete jistě poznaku zase dolů — kupte si přec brejle také do týlu!"

Krev zůstala už rozvařena a v noci se mi zdálo, že bylo jako už po vyrovnání, David Kuh že seděl s ostatními ústa-

váky někde v koutku a že si česali holé lebky jako opaření pudlíci. Chudáci, už nyní jim starostí slezly vlasy tak, že místo hřebenem mohou se česat hráběmi! A on jim přec ještě posud neučinil ničeho ten Hohenwart, ten démonický Hohenwart, který mlčí, když oni se třesou, jen aby promluvil, který strčí klidně ruku do kapsy, když oni si nejvíc přejí, jen aby již do toho uhodil, a jehož oko přec, při každém novém jeho vystoupení, významně se táže: „Strávils už ten pohlavek, který jsem ti zde při svém odchodu nechal?" Ano „zákon", týž zákon, který za doby naší mírné oposice i malé děti těžce stíhal a v jehož jmeně rytíř Jaroš von Adlerhorst po všech střechách pražských lezl, není-li tam nějaký „policejně protivný" vrabec český, týž zákon je nyní zadřímlý i naproti nejzjevnější velezrádě! Byl patrně sítí velmi umělou, chytající maličké, propouštějící veliké, — ale buďme rádi! Páni ústaváci zabili již pojem o politické cti, a v zemích, kde té více není, bývají tresty kruty! Mějme slitování s nimi, se spletenými! Jsou hotoví blázni, každý ví, že jen zákony věčné přírody jsou nezjinačitelny, a oni učí, že zákon přirozeného práva je dávno zničen, zato ale že prosincovka je nezměnitelna. Také nám hrozí, že prý nám i ta zákonní naše nemluvňata, pokřtěná „fundamentální", zase pochovají. Strašná myšlenka i pro nemluvňata, být pochovánu zaživa! Jednou radil jistý epigramatista, aby se zřídily také pro zákony umrlčí komory, a já je už vidím, ty naše fundamentálky — jak by ležely na marách, špagát od zvonku kolem ručiček! Co z toho, dýl než dvakrát čtyřiadvacet hodin by beztoho netrvala ta nová ústavácká sláva!

NÁRODNÍ LISTY 15. října 1871

△ *V Praze 21. října*

Maďar a Němec, oba se sypou zase na nás! „Fundamentálními zákony promluvil ovšem český národ poslední své slovo, ale *poslední své slovo po česku!*" volají hrozivě nad Dunajem ve Vídni a — „Nyní mstí se na Němcích, že neponěmčili včas Prahu a Prahou český národ; ještě ale mohou napravit svou chybu," volají zas nad Dunajem v Pešti. Buď ticha a klidna, Praho, ať si ti tam hrozí a zuří, jak chtějí — „přece věčným Slávů budeš chrámem"! Pravil to prorok.

Klidný je celý národ, jako obr vědomý sobě svých železných svalů, jako chladná skála uprostřed skákajících vln, vědoucí, že vlny bezmocně zase spadnou. Chtěli jsme míru, odpovídají nám bojem, chtěli jsme i s cizími do bratrstva, odpuzují nás zpět, abychom byli bratřími jen s bratry, jen Slovan se Slovanem. Klidně odkládáme výlevy jich zášti a berem do ruky zpěvy svého proroka, bibli svou národní — Slávy dceru! A víme, co chcem, co budem!

Nemožno se ubránit pověře! Právě když vřava je nejtužší proti nám, zazvoní to vzduchem jakoby upomínka z jiného světa, jasná a zvučná. Nad příboj divokých zpráv vynesla se zpráva jedna dojemná — Kollárovy *Míny* není více! Prorok ji povolal za sebou, právě v okamžiku, kdy smrt její může nám nejmocněji v paměť zas uvést jeho slova a jeho písně.

Připomínáme sobě, jak kdysi tu, jež nyní zesnula co vetchá stařenka, miloval za květu mládí, kdy se mu jevila co „bohyně z řeckých hájů", jak ohnivě jí sliboval:

Dříve Sála tato ku pramenu
obrátí svou vodu nazpátek,
než já tebe, Míno, zapomenu!

i jak přísaze své dostál. Při lásce jeho připomínáme sobě i dálších jeho slov nadšených:

Láska jest všech velkých skutků zárod,
a kdo nemiloval, nemůže
ani znáti, co je vlast a národ!

Miloval svou dívku a rovněž vlast i národ svůj. Jak velebil svou Mínu, velebil Slávii svou:

Slávie! ó Slávie! ty jmeno
sladkých zvuků, hořkých památek,
stokrát rozervané na zmatek,
aby vždycky více bylo ctěno!

A nadšení jeho pro vlast a národ, pro velebnou, vznešenou Slávii dostouplo až k prorocké síle! Před roztouženým zrakem a rozohněnou myslí zmizely mlhy i odevřely se tajuplné brány budoucnosti. Hrdě se táže Osudu:

Co z nás Slávů bude o sto roků?
cože bude z celé Evropy? —

Osud odpovídá ústy pěvcovými:

Slávský život, na vzor potopy,
rozšíří svých všudy meze kroků:
a ta, kterou měly za otroků
jen řeč křivé Němců pochopy,
vzývati se má pod stropy
paláců i v ústech samých soků:
vědy slávským potekou též žlabem,
kroj, zvyk i zpěv lidu našeho
bude módným nad Seinou i Labem! —

Vznešený cíl — světové uznání slovanského ducha, jeho rozkvět i jeho nadvláda — a dostoupiti se k němu musí!

Pěvec zná již zlatou k němu cestu, pro všechny časy ji vyměřil jasně a volá:

Učiňte tu radost milé matce,
Rusi, Srbi, Češi, Poláci,
žijte svorně, jako jedno stádce!

— — — — — — — —

Buďme celek a ne drobtové,
buďme aneb všecko, aneb ničím!

— — — — — — — —

Slávové, vy národ mnohohlavý!
Moudří horší smrti neznají,
než jest život hnilý, prázdný, tmavý.

Odhodili jsme nečinnost, vyřízli hnilobu, vyhladili prázdnotu, zapudili temnotu! Přitulili jsme se k matce i objali své bratry. Myšlenka slovanské vzájemnosti již zaklíčila se v každém kmenu, vyrostla v štíhlé pně a nad hrobem, do něhož jsme pochovali nesvornost, splítají se větve v obrovskou korunu. V stínu koruny té stojíme nyní, odhodláni k rozhodnému boji. Vždyť víme, že

nic tu chabé lkání, nic řeč neprospěje prázdná,
národu jen zmužilé srdce pomůže a čin!
My víme, že povolit nemůžem a nesmíme —
my vlastní národu práva,
my chceme vlast a obec: tať-li se žebrati
má? — —

Pravíte vy tam, že národ promluvil *poslední své slovo české*?

Pravíte, *že zbaviti nás třeba naší národnosti,* našeho života?

Bídná chaso žvavá! Odpověděl ti již dávno prorocký pěvec náš, chceš-li ale, odpovíme ti také my — korouhev je vztýčena!

NÁRODNÍ LISTY 22. října 1871

PŘED A PO SNÍDANÍ — VŠEOBECNÁ RADOST STARÝ DOBRÝ STAV — PROROCTVÍ

△ *V Praze 28. října*

Zrovna jsme chtěli zasednout ke stolu a „také jednou jíst" — povídá se, že prý k tomu každý tvor má právo —, vtom nám strhli ubrus se stolu, talíře a mísy se rozbily a upravená jídla leží na podlaze. Třesk byl nesmírný a chlapečkové vídeňští dělají radostí kotrmelce.

Zrovna jsme myslili, že národ český bude se přec jednou od srdce radovat, že slunce přec jednou také na české obloze se zaskví a ta obloha nebude stále jen šedá a smutná, vtom se slunce zase schovalo, bublina, kterou jsme si z politických mydlin vyfoukli a která dosti pestře hrála, ztratila náhle barvu, lesk a praskla.

Je dobře tak! Protřeli jsme si zrak, utřeli ústa a vystřízlivěli jsme.

Kam by nás to bylo také vedlo! Zakusivše nějakou malou radost, byli bychom zatoužili třeba po velké, co možná hodně velké, ona ale hodně velká radost přichází prý za života jen jednou, zrovna tak jako neštovice — a kdo ví, jak bychom byli po svých politických neštovicích vypadali! Byli bychom si se svými nadějemi zahrávali dál a dál, a kdo ví, do kterého močálu by nás byly ty bludičky zavedly! Naše fundamentálky zemřely co nemluvňata dřív, než je kojná přiložila k prsoum, a uložili jsme je do umrlčí komory — odvolávám svůj onehdejší návrh, abychom jim dali špagát od zvonce kolem ruček, kdyby snad měly probudit se ze svého strnutí.

Ani jediná slzička národa proto neukanula, náš národ má vůbec povahu velmi šťastnou: když se mu něco povede, má radost, a když se mu něco nepovede, má taky radost a dělá sám na sebe vtipy. Teď říká, že kdo zmařili vyrovnání, měli vlastně starost o literaturu českou — čtli totiž všechny ty

básně, které dostal korunní princ na své cestě v Čechách, a zhrozili se těch možných básní korunovačních. Ne Beust, ne Andrássy — vlastní naše krev, náš Züngel zkazil vyrovnání! Navrhuju mu za to národní odměnu ve jmenu deklarace!

Že se vyrovnání zmařilo, budou myslím spokojeny *všechny* strany a *všichni* lidé. Co tu bylo starostí! Kožešníci nemohli se ani dost vynamýšlet nových národních čepic ke korunovaci, krejčí nevěděli, odkud nabrat látek, fejetonisté byli v zoufalství, odkud sebrat svátečních vtipů. Kapelník Smetana rval si vlasy, že nebude s korunovační operou Libuše do korunovace hotov, nezapomenutelný architekt Kranner docela zemřel, a kdo ví, nepřičinila-li k smrti jeho také bolest, že katedrála svatého Víta není dostavena a korunovační průvod že bude muset přes lešení. Členové redakce Prager Zeitungu budou psát zase proti právům českého národa a vydělají si ještě jeden záslužní řád; úřadníci, kteří si koupili už mluvnici a slovník český, hodí je spokojeně zase do kouta; ředitel českých pošt může klidně spát a nemusí ještě několik let slibovat, že „už co nejdřív budou v rukou obecenstva také korespondenční lístky české"; atd.; atd.

Nejspokojenější může být sám národ. Spokojenost zakládá se, jak známo, hlavně v návycích, návyky jsou nám „druhou přírodou", vždyť i příroda sama, zdá se nám tak často, dělá všechno jen tak ze zvyku. Již nám hrozila budoucnost, že všechny ty milé naše zvyky vezmou najednou za své! Již jsme se báli, že přijde doba, kdy budem sami rozhodovat o záležitostech svých a nikoli lidé cizí, že budem doopravdy národem činným a nejen trpným, ano že budem znenáhla i šťastni — strašná myšlenka! Ale ono se naštěstí a mimo všechno nadání stalo jinak a zůstalo při starém. Přijde prý zase Schmerling a jediné to slovo je nám garancií co nejskvělejší! Ano, zůstanem při svých zvycích dávných! Každého rána procitnem se sladkou nadějí, že abonovaný časopis náš je konfiskován a jiných časopisů že za něj nedostanem proto, že jsou také konfiskovány, každého

večera budem se ohlížet v hospodě, kdože sedí u vedlejšího stolu, a ihned se blaženě odmlčíme, každý druhý den půjdem se bavit k nějakému tiskovému přelíčení bez poroty a aspoň jednou za rok zajdem si do sněmu a budem tam volně studovat poměry obou národností v Čechách. Schmerling! Už prý se bílí komnaty pražských kriminálů a Vilímek prý oprašuje staré štočky, aby je zas nově otiskoval v Humorech. A neuplyne již ani týden a budem číst v časopisech inzert:

„P. T. pánům velezrádcům, politickým zločincům, přečincům a přestupkářům!

Bydlíme ještě v starých bytech a nabízíme k nastávající sezóně dobré služby své.

Dr. Tomáš *Černý*, obhajce,
Dr. Ant. *Čížek*, obhajce,
Dr. Jan *Kučera*, obhajce,
atd.

Čemu jsme jednou navykli, toho žádá naše srdce pak již co svého práva — nechte nám alespoň toto jediné „historické" právo naše!

Takto prý nám bude velkou také útěchou, že právo prý zůstane vůbec pořád „na naší straně". To je velmi potěšitelné! Jednou měli prorokovi přívrženci z Mekky a Mediny společnou válečnou výpravu. Po výpravě se dělili, Mekčané si totiž vzali všechno, Mediňané nedostali ničeho. Ale Mohamed je potěšil a pravil: „Oni mají sice skopce a velbloudy, ale s vámi jde prorok!" A nejhloupější z Mediňanů řkul na to: „Dobře — ale po druhé vezmem si velbloudy a skopce my!" — Po druhé! Ti Mediňané byli dobrý lid!

NÁRODNÍ LISTY 29. října 1871

PRVNÍ TANEČEK, A JAK UŽ VESELÝ A PODAŘENÝ! — POKROK VŠUDE! ZNÁMKY PRO VEŘEJNÉ BEZPEČÍ „VLAST" V PODZIMKU A PODZIM VE VLASTI

△ *V Praze 31. října*

„Prosím Vás, pane Sedláčku, vychovejte své policajty přec laskavě v duchu jiném!" volá dnes dobrý kýs člověk v jistém časopise českém. Dětina! Ne, pane Sedláčku, prosím Vás, jen se nenechte splést, nechte je jen tak, jak jsou, oni jsou tak zrovna recht! Vždyť prý to byla včera pravá radost podívat se na ně, jak se kurážně vrhli na nepřítele, chci říct na tlupu českého lidu, jak letěli kupředu se zcela pravidelným válečným pokřikem „urá!" a jak pracovali bodáky i pažbami, nedbajíce ve své hrdinnosti ničeho, pražádného nebezpečí, ba ani té podezřelé okolnosti, že v celé té tlupě lidu nebylo proti nim ani „špacírky", neřku-li nějaké hole. Oči jim jenjen jiskřily, pěna nadšení lítala kolem nich — bohužel že výsledek nebyl dost výdatný! Tlupa, táhnoucí k Malé Straně, aby tam provolala hraběti Martinicovi slávu, neměla totiž pračku u policejního ředitelstva na svém programu a nepovažovala také ochotně nabízenou pračku tu náhodou za žádný „boj pro vlast". Podle pravidla Tellova (v divadle děláme při těch slovech ukrutný rámus), že „bojuješ-li pro vlast, bojuješ pro svou lásku", učinili napadení arci přece něco — utekli totiž „pro svou lásku" velmi rychle, ale nedali se dál již svést ani k nějaké panslavistické demonstraci, vzdor zcela srdečně vyzývajícímu policajtskému „urá!" Že při té příležitosti bylo několik lidí raněno, nemá pražádné váhy, to byli samí „čeští psi", „ksindl", „holota", „pakáž" — povídal to pan komisař a všichni strážníci s tím hlasitě souhlasili.

Ty můj bože, děláme my pokroky! Vloni ještě jsme měli sotva dva řádně vycvičené policejní strážníky (jeden z nich uměl vyplazovat jazyk a druhý už nadával) a letos již jich máme celou řadu, číslo 47, 37, 57, 204 atd. a ti umějí už

všechno! Dlouho dost se as připravovali na „masopůst", který připadá jak známo židům *po* našem křesťanském, policii *před* ním, konečně měli včera první tedy taneček. Když se lid blížil policejní budově, tlouklo as každému řádnému strážníku nedočkavostí srdce a mimovolně šeptala ústa: „Zaplať pánbůh, že to nejsou Němci!" A vyšla všechna čísla vesele a šťastně a lutristky naše budou jen litovat, že ta malá naše lutrie jde jen do devadesáti. To prý byl dnes ráno po kolekturách shon!

Mnozí budou as odměněni řády, zvlášť ti, o kterých již Národní listy uznaly, že „nejudatněji si počínali strážníci číslo — —". Cvičit se budou muset ovšem ještě dál, bylo by třeba dobře, kdyby byly nějaké veřejné exercírky! Arciže by při těch mohl nešťastnou náhodou snad také někdy Němec nějaký dostat se „do proudu", ale tomu by se mohlo opatrně zas předejít, kdyby Němci nosili kolem krku takhle plechové pojišťovací známky jako teď pasažíři na české západní. Policejní strážník by měl vedle chodníku prodavačský stolek, Němec by vyšel z domu, koupil si u nejbližší stráže známku, pověsil si ji kolem krku a šel by vesele a bezpečně dál. Kdyby se mu přece něco stalo, dostal by dle tarifu jistou prémii: za bodnutí do prsou 1 zl., za ránu pažbou do hlavy 50 kr. nebo třeba ještě víc.

Taky nám zapověděli Vlast, Sardouovu, naši ještě ne. Nový náš intendant byl přeložil opakování hry té z pondělka na úterek, z ohledů na divadelní abonenty. Avšak policie si nejspíš myslela, že naši abonenti nejsou zvyklí na ohledy, a za klidných zvuků Svatojanských proudů přišel včera do bájůplné říše zákulisní zase jeden pan komisař, vzal Vlast se vším všudy pevně pod rameno — „ans Vaterland, ans teure schließ dich an!" — a již ji snad nespatříme dlouho! Nedej pánbůh, abychom ji spatřili teprv zas při podobné příležitosti, při jaké jsme spatřili Žižkovu smrt nebo Husa kdys po dlouhé také době! Podivno, v Petrohradě zapověděli Vlast právě teď taky. Jaký to tam mělo následek? Že se tištěná kniha vyprodala mžikem do posledního exempláře. U nás se vyprodá do nejposlednějšího

a bude také dobře. Zatím se bude v německém divadle dávat Bauernfeldův Der kategorische Imperativ, a když při slovech „Chceme se stát Prušáky!" bude *c. k voják* Němec aplaudovat a civilista Čech vedle něho syčet, pohrozí c. kr. inšpekční komisař — — komu?

Smutný, smutný podzimek v společnosti i v přírodě, až za flanel nám to leze a za naučené flégma. Když přichází doba ta smutná, chodívám rád na Letnou. Dívám se odtamtud na město jakoby nevyspalé, na hnědý kraj jakoby posetý jiním. Ve vzduchu válí se mlhy, vichr fičí tak úzkostlivě, řece jako by nechtělo se dál k tomu zimnému severu a stromoví po ostrovech umírá tak pestrobarvě, ale tak pomalu, lístek za lístkem — mám rád to mírné, jemné umírání v přírodě i u lidí! Ale letos tam nepůjdu! Byly tam dřív sloupy s popsanými tabulkami, staré tabulky sundali, s novými nemůže lakýrník nějak být hotov, sloupy mají vagace a vypadají tak divoce, jako pastě na samovrahy! I dobrý křesťan rád se vyhne pokušení!

Půjdu radš do divadla odkašlat si Mlynáře a jeho dítě. Kdo ví, koho tam uvidím v průvodu, až mrtví půjdou přes jeviště. Povídá se — ale já to neprozradím —, že naše demonstracmilovné ředitelstvo opatřilo sobě masky nějakých prý „vítězů nad Hohenwartem". Avšak — zdá se mně, že již slyším venku kašlat — vskutku! Můj pan sazeč připomíná, že nemáme ještě anglického stroje sazečského, který prý pracuje parou. Nu, nu, vždyť jsem již hotov — ale přec bych byl rád viděl alespoň dvě masky, nebo alespoň jednu, tu kancléřskou!

NÁRODNÍ LISTY 1. listopadu 1871

BEUST PLAKAL! — CO PLAKAL?
ČERSTVÝ HROB
ANNA PLÁČE, ANNA SE SMĚJE
ČESKÝ SPISOVATEL SCHÜTZ

△ *V Praze 11. listopadu*

A kdyby se mně a jiným ještě stokrát více protivovalo slyšet, mluvit a psát pořád a pořád to jmeno Beust, nemohu nám pomoci: *musím* dnes o něm *psát! On plakal!*

Nechme ho se vyplakat, „plačící mužové jsou dobří," praví Goethe. Vždyť plakal Achilles, když mu Agamemnon vzal Briseidku, a plakal Alexander, když byl miláčka svého sám si zabil! A což sv. Petr, když byl pána svého zapřel, nevyšel ze dvora a nezaplakal si trpce? Viděli jste již plakat muže? Víte, co to je? „Mužova slza podobá se skvostnému kadidlu z Východu, zarostlému hluboko v srdce stromu. Nevyprýští samovolně, musíš zaříznout až do duše stromu, pak vyhrkne čisté jako zlato a jasné jako křišťál. Pramen brzy zas vyschne, strom zelená se třeba dál, ale rána zůstane." Ano, rána zůstane — nám a Achilles Alexander Petr Beust bude se zelenat dál. Někde prý co slavný vyslanec v Londýně, neboť také Kristus pán byl milostiv ku kajícímu apoštolu lháři a učinil z něho — vyslance v Římě.

Kajícímu? Pak by Beust nebyl ještě zcela ztracen, čehož by byla nesmírná škoda! Či to byly slzy kajícnosti vylhané? Déšť padající na strom machinellský, s jehož lístků skape pak již otráven a otravující? Členové vídenského spolku Konkordia, před nimiž plakal a jimž pak na památku smrkací svůj šátek daroval, vydají snad analysi šátku tiskem! Či to byly slzy utištěné nevinnosti? Zajisté ne! Muž nepláče nikdy kvůli *sobě!* On plakal kvůli nám! Je to dosti divné: když se nám před pěti lety narodil, plakali jsme místo novorozeňátka my, a když nám teď umřel, pláče zas on místo pozůstalých.

Nebuďme bez srdce. Plakal muž starý a to je vždycky

pohnutlivé. Neníť to skvoucí se rosa mladého rána, nýbrž omžená rosa umírajícího večera. Rozlučme se s ním, položme ho mezi mrtvé, kteří se nám stali *nejdražšími*, a obklopme hrob jeho dle Bechsteinova návodu všemi symboly smutku, zasaďme břízu šumavskou, jejíž větve se tak truchle sklánějí, cypříš jeruzalémskou, vrbu bábelskou a nasejme mezi ně símě smutné řecké trávy „coix lacrima", jejíž český název neznám. V nedostatku méně opelichaného anděla postavme mu na hrob sochu slečny Gallmayerovy, jeho sirotka. Ta umělkyně jediná snad nezapomene na něho nikdy a nikdy, ztratilať v něm nejvěrnějšího svého — tanečníka. Kdykoliv byl bál Konkordie, zaprosil si u ní vždy „taneček první a poslední, a ty, které byly mezitím", on vydržel tančit až do rána, neboť arcikněz Beust byl na bálech před representantkami umění jako král David před archou úmluvy: „modlil se nohama". —

Teď prý divadelní cenzura dala na český index také „Anna pláče — Anna se směje" — kvůli demonstracím, aby nikdo nepodkládal „Beust pláče — Andrássy se směje". Je pravda, ono se beztoho povídá, že je jeden jako druhý, Anna jako Anna, nepřítel náš Beust jako nepřítel náš Andrássy. Jenže je tento o celý nynější Beustův kotrmelec šikovnější a že umí kumsty, na příklad ze dvou ministrů zahraničných záležitostí udělat jediného a být tím jediným sám! Jókai Mór vypravuje o Andrássym, že tento nechtěl a nechtěl, aby honvédská armáda dostoupila vrchole svého rozvoje vedle armády cislajtánské! „Kdyby obě armády," pravil prý často, „stály v plném rozvoji vedle sebe, nestály by *vedle* sebe, nýbrž *naproti*." Andrássy je moudrý muž, jeho teorie je podstatna, teď se to ukázalo na těch dvou rakouských ministrech zahraničných záležitostí *vedle* sebe.

Když už Beust padl, jak telegram zvěstoval, bylo to ještě dosti pěkné od Andrássyho, že se dal od Lonyaye, jak telegram zvěstoval, uprosit, aby intresantní institut maďarónství přenesl také do krajin před Litavu. A za čtrnáct dní bude tu maďarónů, že až radost, a budou se v Rakousku hemžit jako v starém sýru, počínaje od Andrássyho až po

lokálkáře Prager Zeitungu. Jen aby se nehemžili příliš krátce, my jsme nesmírně krvežíznivi, než se ohlídneš, je jedno ministerstvo zabito a druhé již na jeho místě, „v prsou touhu po skonání". Ondy napsal Schütz tragédii Kabala, která měla svými „paralelními místy" sloužit Němcům zdejším k demonstracím v divadle proti Čechům a Hohenwartovu ministerstvu. Den provozování byl určen, Češi nechtějíce trpět v Praze protičeských demonstrací nakoupili sobě k představení lístků — ale než kus začal, padlo ministerstvo Hohenwartovo, „paralelní místa" dostala náhle opačný význam, čeští demonstranti najednou tleskali a křičeli „výborně", že z nich posud 31 chraptí!

NÁRODNÍ LISTY 12. listopadu 1871

ZE SEZNAMU „ČESTNÝCH OBČANŮ" PRAŽSKÝCH

△ *V Praze 18. listopadu*

Buď bohu chvála, již je pokoj mezi námi! „Revoluce" je pryč, sněm je pryč, reskript je pryč, všechno je pryč! Děsivé pověsti bohudíky zůstaly pověstmi. Povídalo se, že bude jedna zvláštní interpelace ve sněmě stran událostí ve Ferdinandově třídě a druhá stran toho, že stráže nechtěly pustit ani poslance přes Pětikostelské náměstí, povídalo se, že na sněmě stane se něco pro životní zájmy českého národa, na příklad pro Národní divadlo, ba i to se vypravovalo — husí kůže běží po každém pořádném Čechu! —, že sněm hodlá odepřít veškeré daně; ale my, kteří jsme si důvěrně lehli večer na pravé ucho, věděli jsme dobře, že o tom všem a na obě uši již druhého dne ničeho víc neuslyšíme! Také se stalo a je pokoj, jehož užíváme tak trochu k upravení své domácnosti, k vybílení Prahy a vyflikování velmi již zašlého institutu „*čestných občanů*" pražských. Ten institut už měl nějaké slušné záplaty po čertech zapotřebí! Přišili jsme si teď Hohenwarta tedy a Schäffle k Praze, dobrá!

Jenže potřebujem o několik loket víc té dobré látky, doba od roku 1848 do roku 1860 byla dlouhá a v té době vládla Prahou strana haasovská! A ta dělala „čestné občany" často jako na jarmark. Jak je dělala? — Teď se nazývá tatáž strana „stranou liberální", podívejte se na seznam těch její čestných občanů a již její liberálnost znáte!

Být čestným občanem hlavního slavného města slavné země je skutečně ctí nemalou, jmenování takové má být vždy pravým výrazem smýšlení všeobecného, úcty několika milionů volně a upřímně smýšlejících obyvatelů. Roku 1848 tomu také Praha skutečně rozuměla, tenkrát korunovala korunou občanských ctností *Palackého, Šafaříka, Löschnera,*

Riegra! Ale přišla oktrojírka, přišel absolutismus a s ním haasovci. Vyniknul zase tentýž zpátečnický duch, který před rokem 1848 opovážil se i pověstného policejního ředitele *Mutha* jmenovat čestným občanem pražským, za jeho „sedmiletou snahu o udržení ticha". Ještě jednou vzepřel se Palacký proti směru tomu. Roku 1850, když jednalo se o jmenování ministerského předsedy *Felixe Schwarzenberga,* vystoupil a nazval to zřejmě „servilismem". Volali ho k pořádku, je prý „neslušno vůči tak velkým pánům užívat takových slov". „Beztoho," pravil pan purkmistr, „je už to hanba pro Prahu, že je posledním z rakouských měst, které přináší J. E. diplom takový." Musí prý se hledět k tomu, aby se vyrovnaly přechmaty roku 1848. Vyrovnávali tedy jako zběsilí. Sotvy se stal někdo novým ministerským předsedou nebo vyznamenal se něčím hodně zpátečnickým, už ho měl pan Wanka za šos a přišpendlil mu naň diplóm!

Kníže Felix Schwarzenberg, který rozehnal říšskou radu kroměřížskou, způsobil oktrojírku, první hleděl k nejpevnějšímu zcentralisování Rakouska, a proto pak přivedl absolutismus vojenský, který také obnovil starý německý bundestag, je tedy od roku 1850 čestným občanem naším. Poněvadž ale (jak Slovník naučný píše) „jen nevždy snadno rozeznati možno, co by se mělo položiti na účet Schwarzenbergův a co na účet Bachův", byl také *Alexandr dr. Bach* později jmenován občanem čestným — „po uvážení *zcela zvláštních* zásluh, jakých si vydobyla J. E. o stát". O něco dřív než dr. Bach stal se čestným občanem pražským Jan Heyssl, správce c. k. trestnice v Praze. Měl prý opravdové zásluhy o zlepšení ústavů humanitních.

23. leden 1854 byl velmi plodný, porodil čtverčata. Mezi těmi byl především napotomní ministr policie, *Mecséry de Tsóor.* Patrně pro své zásluhy o chytání ryb na udici, o podporování domácího průmyslu lepením škatulek a o výkvět výtvarného umění děláním chlebovým figurek! Jiného alespoň o něm nevíme, protokol ze dne 23. ledna neví ani to. Zato ví o policejním řediteli *Sachru-Masochu*

totéž, co někdys o policejním řediteli Muthovi, že „udržuje ticho". Sacher-Masoch, čestný občan náš, byl, pánové, tentýž Sacher-Masoch, kterého Poláci roku 1848 vyhnali za to, že roku 1846 štval sedláky v Haliči proti šlechticům, z čehož, jak známo, bylo několik set vražd! A byl to tentýž Sacher-Masoch, kvůli němuž byl Palacký vyštván z výboru musejního a jenž se vetřel do všech českých spolků a všechny co nejdůkladněji zničil!

Šťastný den na podařené občánky byl také 2. duben roku 1856. Ještě se ani nebyl *Buol-Schauenstein* osvědčil tím, že zničil přátelství Rakouska s Ruskem, a sotvaže byl jmenován ministerským předsedou, už ho náš Wanka měl. A diktoval naivně do protokolu — „aby při Jeho hraběcí Excelenci nepřišla Praha zas tak pozdě jako kdys při ‚Jeho knížecí Excelenci Felixu Schwarzenbergovi'!" Zároveň byl jmenován čestným občanem pražským *Bruck*, ministr financí, otec „dobrovolných půjček". Jeho „*zásluhy jsou příliš známy a příliš převážny, než aby se smělo jen vzdechnout o nějakém odůvodnění návrhu na udělení čestného občanství,*" blabonil zas Wanka. Skutečně ví to každé dítě, že Bruck v několika málo letech dovedl zničit veškerý blahobyt náš, že začal co bankrotovaný knihkupec a skončil s břitvou na krku. Povídá se „Každý žebrák ti může cti ubrat, žádný král ti jí nemůže přidat" — královská Praha také jeho památku zlepšit nedovedla!

Nyní jsme čtli, že po ministrech poctivcích měl přijít zase známý Kellersperg a že hodlá znovu zavést tak trochu toho božího absolutismu, „se špičkou proti Čechům". Nu — měli jsme již po starosti: *Kellersperg* je už *také* čestným naším občanem, od 1. června roku 1863!

Ponejvíc pěkná kumpanie, že? Co máme teď s nimi dělat!? Nezbývá než přehodit plášť, několik loket lepší látky přes ně! Stalo se již dříve Bělským a Belcredim, nyní zas Hohenwartem, Schäfflem. Vítáme tyto co nejsrdečněji do svého kruhu občanského. Vždyť je z nich jeden, Hohenwart, zlatým písmem podepsán ve jmenu ostatních ministrů poctivců pod reskriptem, jehož nejvýznamnější a věčně

závažná slova otiskujete denně v čele svého listu! Sděluji vám stran slov těch návrh, vycházející z lidu: Nechť se ulijí kovové desky s důležitými těmiže slovy a zasadí na všech budovách, s nichž mohou mluvit k české paměti. Na Staroměstské radnici pražské budiž zasazena deska první!

NÁRODNÍ LISTY 19. listopadu 1871

VEŘEJNÉ HLASY — NEBOHÁ MATEŘŠTINA PLATONICKÁ ŘÍKADLA A NAŠI PRAŽŠTÍ ZLODĚJI — NAČ SE JEŠTĚ DIVIT, KDYŽ TO NESLOUŽÍ

△ *V Praze 2. prosince*

„Jdi a sbírej hlasy po národu mém,“ stojí psáno; fejetonista by to činil, i kdyby nestálo psáno! Za prvé ze zvědavosti, za druhé z povinnosti veřejného postavení, za třetí proto, aby měl vůbec co psát. — . . . „a sebrav hlasy ulož je u vědomí mé, jako skládáš sklizeň pšenice v stodole své“. Nu to se rozumí, cožpak takto dělat s nimi! Jen kdyby člověka trochu více tentokráte těšily! Sbírám totiž hlasy dvoje, psané a mluvené, ale netěší mne ni ty ni ony, a z pouhé zbožnosti navrhuju, aby se alespoň pro poslední týden suspendovala platnost známého: „Hlas lidu hlas boží“ — pánbůh by sic musil protestovat sám!

Na příklad! Čtu vám tento týden kdesi — nevím kde — zprávu posměšnou, že jistý policejní rada vypravoval jednateli jistého pražského spolku na jakéms písemném podání k úřadu pravopisné chyby, že vyplnil scházející čárky nad „á“, spořádal ypsilony a vyrovnal akusativy. Teď bych za prvé rád věděl, jak mohl zmíněný pan jednatel sám povídat to dál, že mu teprv pan policejní rada musil vypravovat v češtině chyby, a za druhé, proč že to má být pro policejního úředníka hanba, umí-li správně česky! Nemám prozatím pražádné příčiny, proč bych se ujímal právě policejních radů, ale tisíc již příčin, abych se jednou ujal českého pravopisu.

Je tomu několik dní, co pravil jeden z nejstarších vlastenců našich: „Teď aby vstali Puchmýrové a Jungmannové z hrobu, procházeli se Prahou a viděli to rostoucí množství českých firem!“ Myslím — že by zaplakali! Jungmann by marně hledal v slovníku svém ta přepodivná slova, která se tu po tabulích a nárožích vyskytují, Hanka by sobě zhluboka vzdychnul: „Dvacatero vydání mého pravopisu a tak

mizerný výsledek." — Jsme ovšem pořád víc a víc „Čechy", ale necháváme to po čertech málo na sobě znát! Jsme teprv v počátcích, ale už jsme zároveň došli vrchole národní blaseovanosti: „našinci" nosí cylindr, aby se nezdálo, že jsou „malicherní", mluví jen německy, aby se nezdálo, že jsou „ultra", a píšou hanebně česky — cožpak záleží na češtině, jen když je „smýšlení"! Lakýrníka nenapadne, aby se šel někam zeptat, když sám už nic neumí, jednatele nenapadne, aby se učil pořádně česky, když už je jednatelem *českého* spolku, a „vzdělanějšího našince" vůbec ani nenapadne víc mluvit česky. Je to smutné, povídáte — a nemělo by se veřejně ani přiznat, dodá mnohý. „Přítelem je mně Plato," pravil tak nějak Aristoteles, „ale větší přítelkyní je mně pravda" — a mně je sic přítelem „ohled", ale větší přítelkyní čeština. Miluju humór a satiru, ale když umí policejní úřadník víc česky než jednatel českého spolku, dám si na satiru pěkné etui a vstrčím ji do kapsy, hluboko pod šátek.

Když nám nepoutá nikdo jiný rukou, poutáme si je sami. Kolikero máme my stále ohledů a kolikrát by se dal u nás změnit ten Aristotelův výrok! Přítelem je mně Plato — ale milejší by mně bylo při posledních volbách bývalo, kdyby bylo se dostavilo voličů trochu víc. Přítelem je mně Plato — ale milejší by mně bylo, kdyby městská rada naše dbala víc čistoty našich ulic! Přítelem je mně Plato — ale milejší by mně bylo, kdyby lepším osvětlením z obecní plynárny pražským pouličním pánům loupežníkům ubralo se trochu ochrany, jížto jmenovaní pánové ovšem pro zdárnou snahu svou nyní jinak zas zasluhují. Nemůže se zapřít, že pražští loupežníci rozumějí pokroku. Dříve jen tak trochu kradli, zimního času slýchali jsme jen o nějakém naivním vloupání se někam do bytu, stalo-li se nějaké noční napadnutí, stalo se po příkladu hrubého středověku jen jednotlivcem na jednotlivce, vraždy jsme měli sotva tři až čtyry do roka, k tomu prajednoduché, neboť že pachatel byl vždy chytřejší než slavný úřad, není přec pranic zvláštního. Teď máme chválabohu loupežné přepadnutí obden a k radosti své

vidíme, že každá výprava taková je již pěkným obrazem moderních akciových podniků, že je to vždy celé, dobře zorganisované „společenstvo“, které vypadne na nočního chodce, porazí ho, klekne mu na prsa, vezme mu hodinky, vyprázdní tobolku, svlíkne kabát atd.

Před berlínskými darebáky už se věru nemusíme stydět, rovněž ale nemusíme se divit, že posud ti naši nedostihli pařížských, londýnských nebo newyorských, — vždyť jsme právě teprv v počátcích! Posud nejsou pražští ani ozbrojeni, užívají jen vlastních pěstí, neznají garotáže, železných háků, flastrů, pytlíků pískem naplněných — ale vinu v té nevědomosti, přiznejme se, máme také trochu my, vlastně chudá ještě naše literatura! V jiných literaturách je sta a sta spisů kriminálních, s popisem všeho co nejpodrobnějším, svědčícím o znalosti i o lásce k věci, — ale u nás! Nebude dříve pomoci, pokud také u nás nezačne se pracovat jaksi od základu; nejlíp by bylo založit takhle nějakou Matici pro zloděje.

Tomu se pranic nedivím, že patroly nikdy nikoho nechytly, že čekají klidně na strážnici, u teplých kamen, až jim „obecenstvo“ některého loupežníka samo přivede, — venku je nepříjemný mráz, a pak se po nocích honí jen samí tuláci, mohlo by se patrole něco stát! Jakož jsem se pranic nedivil, že při posledním „velkém“ blátě pražském (letos teprv jedenaosmdesátém) nebylo nikde ani jediného metaře, — za prvé byl by mohl dostat metař v blátě rýmu, za druhé náhodou letos všichni staří a nemocní chudí prý vymřeli, u nás pak není obyčejem brát a platit tak silných, že mohou ještě uzdvihnout koště, za třetí mohl náhodou přijít přes noc mráz a za čtvrté máme sotva čtyry neděle do vánoc a před velkými svátky se beztoho v Praze vždycky mete.

Nejsem vůbec tak naivní, abych se divil ještě na příklad věcem takovým, jako že před německým divadlem je vždycky zametenojako v salónu, kdežto před českým nesmí se dítě do desíti let odvážit trochu blíž, a vzpomínám si přitom se zálibou onoho pana českého intendanta, který

také ještě z peněz zemským německým výborem našemu divadlu povolených několik tisíc ročně uspořil, „jen aby Němci neřekli". Nemám víc zlosti, nemám radosti, ba ani se víc ničemu nedivím, vše to jen ze zdravotních ohledů. Jistý můj přítel trpěl klepáním srdce a žaloval si doktorovi: „Kdykoliv se zlobím, už to mám!"

„Tedy se nezlobte," radil doktor.

„Ale když mám radost, děje se mně zrovna tak!"

„Tedy se také neradujte!"

„A co mám dělat vůbec?"

„Víte co — divte se všemu! Ale ještě líp by bylo, kdybyste se ani nedivil!"

NÁRODNÍ LISTY 3. prosince 1871